

Univerza v Mariboru

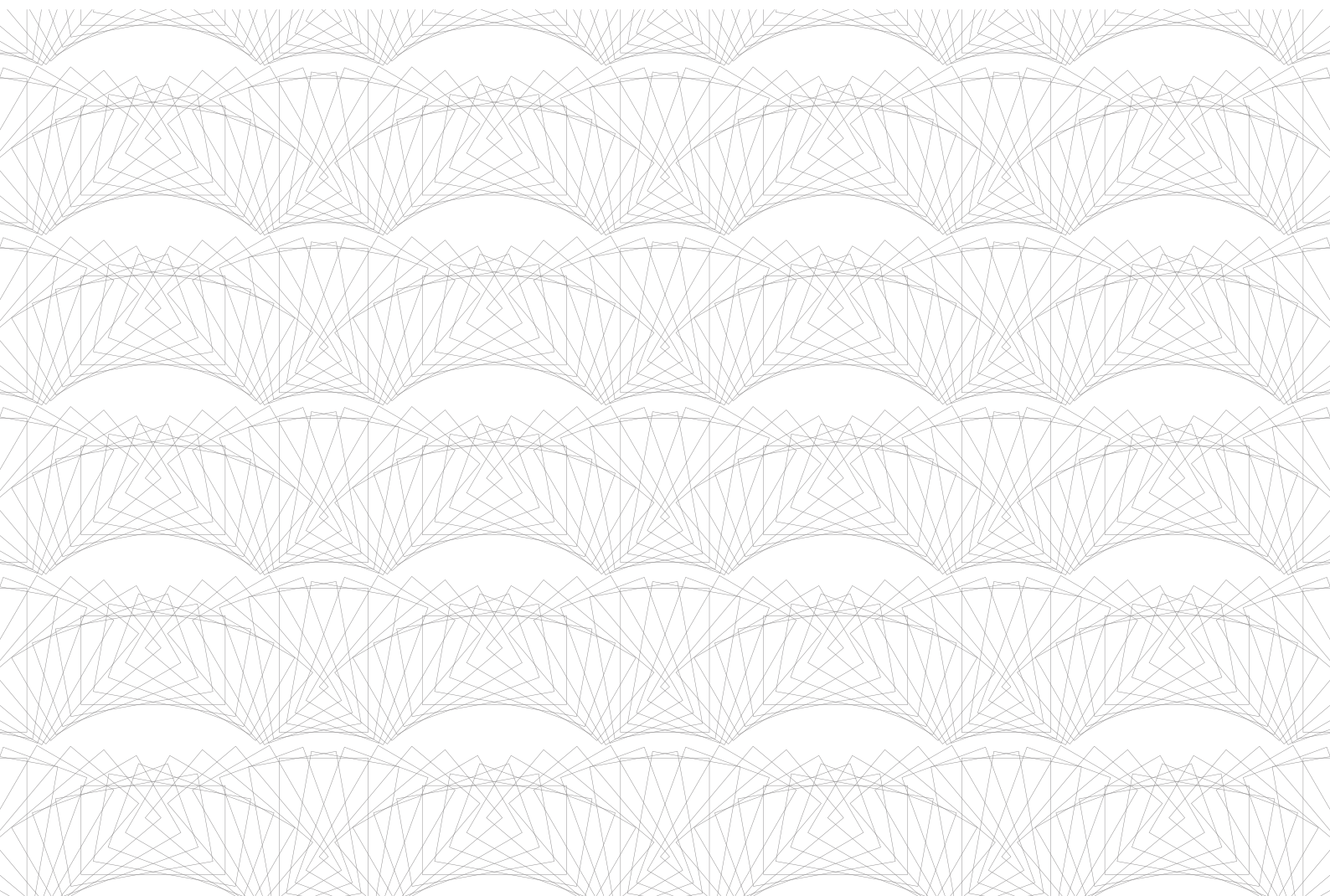
Fakulteta za varnostne vede

DETEKTIVSKA DEJAVNOST IN UPRAVIČENOST NADZOROVANJA ZAPOSLENIH

PRIROČNIK ZA NAROČNIKE IN PONUDNIKE DETEKTIVSKIH
STORITEV V REPUBLIKI SLOVENIJI

Urednik: Miha Dvojmoč

Projekt sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada

Univerza v Mariboru

Fakulteta za varnostne vede

DETEKTIVSKA DEJAVNOST IN UPRAVIČENOST NADZOROVANJA ZAPOSLENIH

PRIROČNIK ZA NAROČNIKE IN PONUDNIKE DETEKTIVSKIH
STORITEV V REPUBLIKI SLOVENIJI

Prva izdaja

Urednik: Miha Dvojmoč

Fakulteta za varnostne vede Univerze v Mariboru
Ljubljana, 2020

Projekt sofinancirata Republika Slovenija in Evropska
unija iz Evropskega socialnega sklada

Javni štipendijski, razvojni,
invalidski in preživninski
sklad Republike Slovenije

REPUBLIKA SLOVENIJA
**MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT**

EVROPSKA UNIJA
EVROPSKI
SOCIALNI SKLAD
NALOŽBA V VAŠO PRIHODNOST

SEZNAM AVTORJEV

Sodelujoči mentorji:

- Pedagoški mentorji: **Izr. prof. dr. Andrej Sotlar**,
Fakulteta za varnostne vede, Univerza v Mariboru
- Doc. dr. Beković Miloš**,
Fakulteta za elektrotehniko, računalništvo in informatiko, Univerza
v Mariboru
- Doc. dr. Miha Dvojmoč**,
Fakulteta za varnostne vede, Univerza v Mariboru
- Delovna mentorja: **Tina Kramberger**,
direktorica podjetja INTELLEGOS, agencija za poslovno svetovanje
in detektivske storitve, d.o.o.
- Žiga Primc**,
direktor podjetja Evidentium, detektivske in varnostne rešitve d.o.o.
- Sodelujoči študenti: **Boštjan Ban**, študent varstvoslovja,
Fakulteta za varnostne vede, Univerza v Mariboru
- Matic Čič**, študent Industrijskega oblikovanja,
Univerza v Ljubljani, Akademija za likovno umetnost in oblikovanje
- Špela Černigoj**, študentka varstvoslovja,
Fakulteta za varnostne vede, Univerza v Mariboru
- Nika Gaberšek**, študentka varstvoslovja,
Fakulteta za varnostne vede, Univerza v Mariboru
- Anja Golja**, študentka varstvoslovja,
Fakulteta za varnostne vede, Univerza v Mariboru
- Monika Pucko**, študentka varstvoslovja,
Fakulteta za varnostne vede, Univerza v Mariboru
- Blažka Tratnik**, študentka varstvoslovja,
Fakulteta za varnostne vede, Univerza v Mariboru

Kazalo vsebine

1	Uvod	1
2	Pregled področja detektivske dejavnosti v nekaterih tujih državah	2
2.1	Detektivska dejavnost v Avstriji	3
2.2	Detektivska dejavnost na Madžarskem	5
2.3	Detektivska dejavnost na Hrvaškem	7
2.4	Detektivska dejavnost v Italiji	11
2.5	Detektivska dejavnost v Nemčiji	13
2.6	Detektivska dejavnost v Veliki Britaniji	15
3	Detektivska dejavnost v Sloveniji	19
3.1	Področja detektivske dejavnosti	20
3.2	Upravičenja detektivov	21
3.3	Pogoji za pridobitev in ohranjanje detektivske licence	22
3.4	Nadzor nad detektivsko dejavnostjo	23
3.5	Število detektivov	25
4	Nadzorovanje zaposlenih – vrste upravičenih nadzorov	26
4.1	Kontrola bolniškega staleža	27
4.2	Nadzor bolniškega staleža	27
4.3	Potni stroški	28
4.4	Alkoholiziranost na delovnem mestu	28
4.5	Prepovedane substance	29
4.6	Tatvine na delovnem mestu	30
4.7	Konkurenčna prepoved	31
4.8	Konkurenčna klavzula	31
5	Detektivska zbornica Republike Slovenije	32
5.1	Pristojnosti organov	34
6	Analiza vprašalnika	37
7	Napotki za naročnike	44
7.1	Napotki DeZRS	45
8	Mnenje detektivov o upravičenih nadzorih na delovnem mestu	46
	Viri in literatura	50

Kazalo tabel

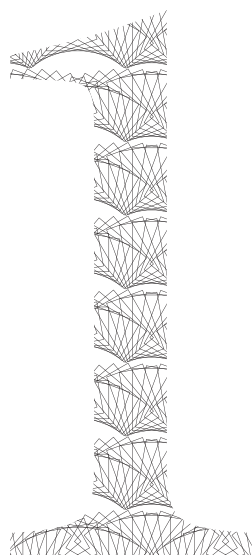
Tabela 1: Predstavlja različne podatke o članih avstrijskega detektivskega združenja (vir: Österreichischer Detektiv-Verband, 2011b).	3
Tabela 2: Pogostost odločanja za določeno storitev	38
Tabela 3: Številčnost ponudnikov detektivskih storitev	39
Tabela 4: Številčnost marketinških ponudnikov brez licence	40
Tabela 5: Opravljanje nadzorov	40
Tabela 6: Pomembne informacije pri naročanju detektivskih storitev	40
Tabela 7: Za katere naloge je smiselno uporabiti detektive?	41

Kazalo grafov

Graf 1: Posluževanje detektivskih storitev	38
Graf 2: Opravljanje nadzorov v podjetjih	39
Graf 3: Povezanost ZDD-1 in GDPR-ja	42
Graf 4: Potreba po publikaciji	43

Kazalo organigramov

Organigram 1: Izvoljeni organi Detektivske zbornice Republike Slovenije	33
Organigram 2: Pomembnost (zgoraj: najbolj pomembno, spodaj: najmanj)	41

Uvod

V Sloveniji je opazen izrazit porast potrebe po storitvah na področju detektivske dejavnosti, kar je posledica več faktorjev; na eni strani pereč problem absentizma na delovnem mestu, ki se mnogokrat odraža tudi v slabših poslovnih rezultatih, hkrati pa delodajalci na podlagi svojih pravic vse večkrat posegajo po zakonitih in nezakonitih oblikah nadzora zaposlenih. Z naraščanjem povpraševanja po storitvah, se povečuje tudi število nadzorov, ki so na meji zakonitosti. Prvenstveni problem predstavljajo osebe, ki niso usposobljene za izvajanje nadzora niti teoretično niti praktično ter črni trg storitev, ki posega predvsem v človekove pravice in temeljne svoboščine. Ob spremljanju področja detektivske dejavnosti se postavljajo tudi vprašanja, ali naročniki sploh znajo in vedo, kaj naročajo in kaj plačujejo.

Interdisciplinarnega projekta smo se lotili z namenom, da pripravimo strokovna gradiva, ki bodo vključevala znanja s področja nacionalne varnosti, zasebnega varovanja, korporativne varnosti, prava, prava javnega naročanja,

pravnih okvirov in pravic zaposlenih, upravičenja detektivov, delodajalcev ter detektivske dejavnosti. Dotaknili pa se bomo tudi anomalije na področju detektivske dejavnosti.

V okviru projekta »Po kreativni poti do znanja – Detektivska dejavnost in upravičenost nadzorovanja zaposlenih« so študenti, skupaj s pedagoškimi in delovnimi mentorji, ki so strokovnjaki iz prakse, oblikovali dokument s pregledom stanja detektivske dejavnosti v Sloveniji in izbranih tujih državah.

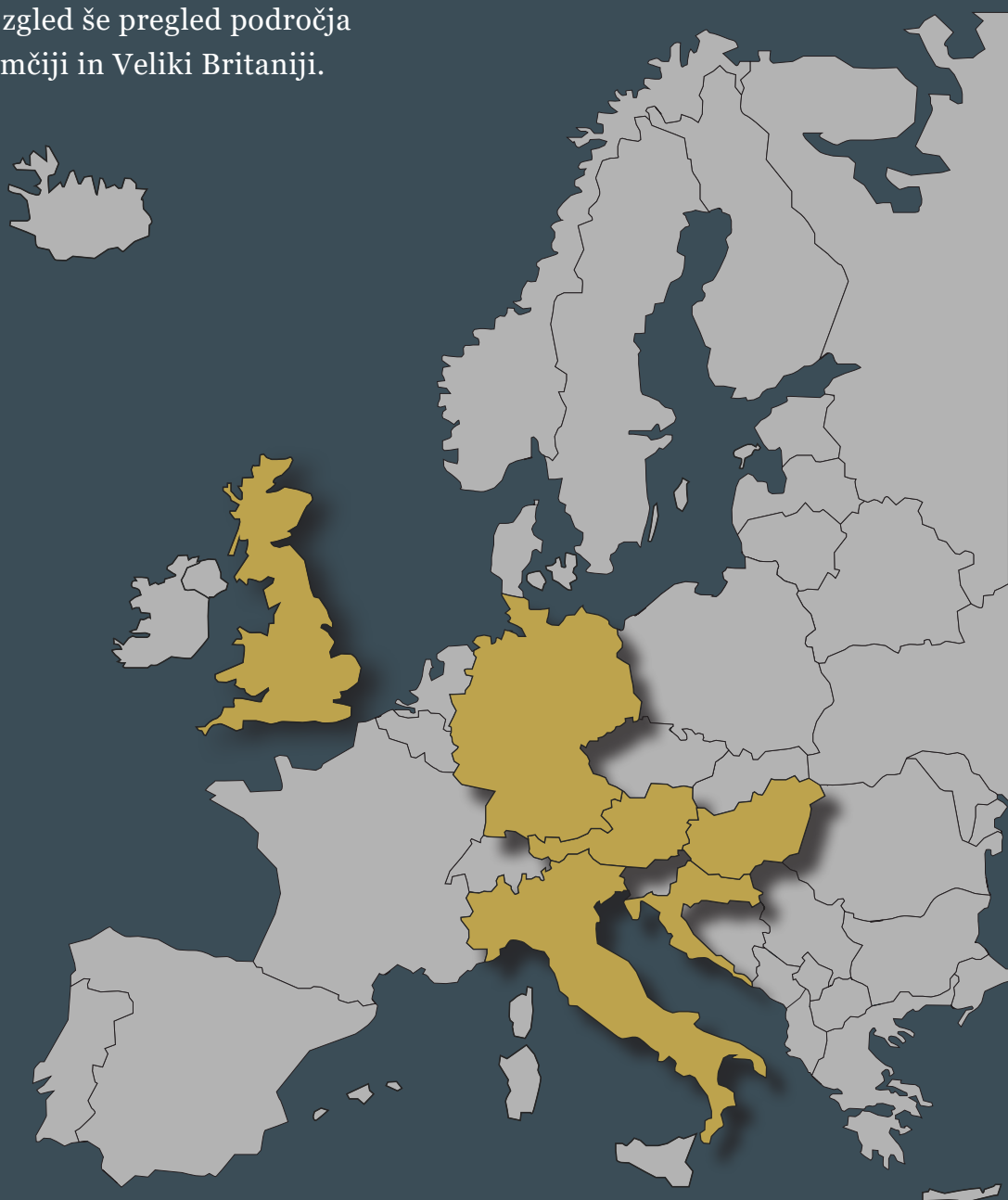
Avtorji upamo, da bo priročnik v pomoč naročnikom storitev detektivskih dejavnosti, da bodo zakonito izvajali nadzor nad zaposlenimi. Eden najpomembnejših dosežkov projekta pa je odlično sodelovanje študentov in mentorjev s strokovnjaki iz prakse.

Če ste se tudi sami znašli v vlogi naročnika detektivskih storitev, ali pa se za ta korak šele odločate, poiščite vse koristne informacije v nadaljevanju priročnika.

Pregled področja detektivske dejavnosti v nekaterih tujih državah

Naredili smo analizo ureditve področja detektivske dejavnosti in izvajanja detektivskih storitev v državah, ki mejijo na Slovenijo in za zgled še pregled področja detektivske dejavnosti v Nemčiji in Veliki Britaniji.

2.1 Detektivska dejavnost v Avstriji

Detektiv se v Avstriji imenuje Berufsdetektiv. V državi ne obstaja poseben zakon za področje detektivske dejavnosti, ampak obstaja konsolidirani zvezni zakon, kjer je objavljena celotna pravna ureditev trgovskih predpisov – Trgovski oziroma Obrtni zakon iz leta 1994. 62. člen podrobneje opredeljuje varnostno industrijo, kamor spadajo tudi detektivi in varnostniki.

Avstrijsko detektivsko združenje (izvirno ime Österreichischer Detektiv-Verband) je del zasebnovarnostne industrije. Ustanovljeno je bilo leta 1949. Njihova naloga je seznaniti vse svoje člane s potrebnimi informacijami, ki jih posredujejo preko uradne spletne strani. Članstvo v avstrijsko detektivsko združenje je omejeno. V združenje so včlanjeni detektivi, tako domači kot tudi tuji. Vodilni združenja imajo pravico zavrniti vse kandidate, ki ne ustrezajo danim kriterijem določenim v statutu organizacije. Organizacija ima strog nadzor nad etičnimi navadami in običaji na področju stroke (Österreichischer Detektiv-Verband, 2011b).

Posebne zahteve glede vstopa se kažejo v preverjanju preteklosti, ki ga opravijo pristojni varnostni organi v sodelovanju z avstrijskim detektivskim združenjem. Avstrijsko detektivsko združenje ima opredeljeno gradivo za izpit in pripravljali tečaj za preizkusu znanja in strokovnosti, vendar pa je potrebno opozoriti, da usposabljanje poklicnih detektivov v Avstriji še ni urejeno. Eden od glavnih ciljev avstrijskega detektivskega združenja je, da bi se uredilo področje usposabljanje detektivov (Österreichischer Detektiv-Verband, 2011a).

Podrobnejši podatki o sistemizaciji članov in višini članarine so predstavljeni v spodnji tabeli.

Tabela 1: Predstavlja različne podatke o članih avstrijskega detektivskega združenja (vir: Österreichischer Detektiv-Verband, 2011b).

Vrsta članstva	Zahteve/pogoji	Volilna pravica	Članarina
Redni član	Fizična oseba, ki ima opravljen izpit za detektiva in je kvalificirana.	DA	250 € na leto in kotizacija 100 €
Izredni član	Fizična oseba, omejena kvalifikacija, zaposlena v detektivskem podjetju.	NE	120 € na leto in kotizacija 100 €
Mednarodni člani	Tuji detektivi.	NE	120 € na leto in kotizacija 100 €
Častni člani	Priznanje se podeljuje za poseben prispevek k razvoju stroke.	NE	/
Promocijski člani	Tesna povezava z detektivsko dejavnostjo.	NE	120 € na leto in kotizacija 100 €

Za poklic detektivov se zahteva poslovno dovoljenje (Gewerbeordnung [GewO], 1994).

Detektivi lahko:

- ◇ pridobivajo informacije o zasebnih odnosih;
- ◇ preiskujejo kazniva dejanja (če ne vplivajo na uradne preiskave, potrebno je upoštevati navodila organov javne varnosti);
- ◇ pridobivajo dokaze za namene sodnih ali upravnih postopkov;
- ◇ preiskujejo pogrešane ali skrite osebe, avtorje, pisatelje ali pošiljatelje anonimnih pisem, avtorje in razširjevalce obrekovanj, sumov ali žalitev;
- ◇ spremljajo zvestobo zaposlenih;
- ◇ opazujejo kupce v poslovnih prostorih;
- ◇ zaščitijo ljudi;
- ◇ varujejo premičnine, če je varovanje povezano z zaščito oseb (»GewO«, 1994).

Detektivi v Avstriji niso upravičeni do posredovanja informacij o kreditnih razmerij za poslovne namene in niso upravičeni za nepooblaščen prenašanje slik in zvoka, elektronsko shranjenih podatkov in z njim povezanih zaščitnih ukrepov (»GewO«, 1994).

Uporabljajo naziv poklicni detektiv ali poklicni detektivski pomočnik. Drugih strokovnih naslovov in uradnih naslovov se v praksi ne smejo uporabljati (»GewO«, 1994).

Avstrijski detektivi ponujajo naslednje preiskovalne storitve (Greves Group, 2018, Austria Corporate Investigators, 2017 in Österreichischer Detektiv-Verband, 2011b):

- ◇ iskanje pogrešani oseb,
- ◇ anonimna pisma,
- ◇ prometne nesreče v sumljivih okoliščinah,
- ◇ nepošteno konkurenco in ukrepi proti sabotажam,
- ◇ zbirajo dokaze o nezvestobi partnerja,
- ◇ preiskava in zbiranje dokazov o morebitni nepremičninski goljufiji,
- ◇ preiskave o ponarejanju blagovne znamke in mednarodne trgovine s ponarejenimi izdelki,
- ◇ preiskave o morebitni pristranskostih, ki bi lahko nastale v času dogovora ali sodbe,
- ◇ iskanje skritih agentov, ki škodujejo ugledu podjetja,
- ◇ predmete, ki so pogrešani ali izgubljeni,
- ◇ preiskovanje in zbiranje dokazov o zavarovalniških goljufijah,
- ◇ odkrivanje naprav za nepooblaščen prenos slike in zvoka elektronsko shranjenih podatkov in izvajanje zaščitnih ukrepov,
- ◇ preverjanja vedenja mladoletnikov na počitnicah, šolskih potovanjih in
- ◇ preverjanje uživanja alkohola ali drog med bivanjem v tujini.

Povzetek

V avstrijskem zakonu o obrti je področje detektivske dejavnosti zajeto pod točko 62 Varnostna industrija, kjer so zajeti detektivi in varnostniki. Članstvo v avstrijsko detektivsko združenje (Österreichischer Detektiv-Verband) je omejeno. Posebne zahteve glede vstopa se kažejo v preverjanju preteklosti, ki ga opravijo pristojni varnostni organi v sodelovanju s avstrijskim detektivskim združenjem. Avstrijsko detektivsko združenje ima opredeljeno gradivo za izpit in pripravljalni tečaj za preizkusu znanja in strokovnosti, vendar pa je treba opozoriti, da usposabljanje poklicnih detektivov v Avstriji še ni urejeno.

2.2 Detektivska dejavnost na Madžarskem

Detektivska dejavnost je skupaj z dejavnostjo zasebnega varovanja urejena v Zakonu o zasebnem varovanju (CXXXIII/2005) (Christián in Sotlar, 2018).

Detektivi se združujejo v Madžarsko detektivsko združenje ("Magyar Detektív Szövetség"). Gre za neodvisno, demokratično, neprofitno, nevladno organizacijo, ki deluje v obliki združenja od leta 1991.

V Madžarsko detektivsko združenje se lahko včlanijo vsi, ki imajo veljavno detektivsko licenco. Organizacija pri svojem delu sodeluje z nacionalnimi in lokalnimi organi, znanstveno-raziskovalnimi institucijami ter mednarodnimi strokovnimi organizacijami. V okviru združenja deluje tudi mentorski program, kjer aktivni člani nudijo mentorstvo novim detektivom. Med drugim v združenju skrbijo tudi za izvedbo različnih konferenc in izobraževanj ter s svojim delom aktivno prispevajo k razvoju in prepoznavnosti zasebno-preiskovalne dejavnosti na madžarskem (Magyar Detektív Szövetség, 2020).

Madžarska je posodobila Nacionalno varnostno strategijo leta 2012. V dokumentu so opisane različne sektorske politike, ki se ukvarjajo z različnimi podkategorijami varnosti, kot so kriminaliteta, finančna in ekonomska varnost, informacijska varnost, ekološka varnost in podobno. Nadalje opisuje tveganja in grožnje ter odzive na ta tveganja in grožnje med drugim bolj celovit vladni pristop in sodelovanje med civilnimi in vojaškimi organizacijami (European Strategic Observatory, 2015). V madžarski nacionalni varnostni strategiji je izpostavljena pomembnost nacionalnih varnostnih organizacij in z varnostjo povezanih dejavnosti. Vse nevladne organizacije v različnih varnostnih sektorjih morajo biti v skladu z Nacionalno varnostno strategijo, v kateri pa ni omenjenega delovanja zasebnih detektivov in njihovega pomena za nacionalno varnost. Zasebnovarnostna podjetja so smatrana kot nevladne organizacije, ki pa delujejo in so nadzorovana s strani vlade oziroma vladnih organov (Ministry of Foreign Affairs of Hungary, 2012).

Detektiv lahko pri svojem delu:

- ◇ zbira podatke ali zahteva informacije;
- ◇ lahko po predložitvi izkaznice, v skladu z določbami posebne zakonodaje, naredi izpisek ali kopijo podatkov, vpisanih v register nepremičnin, v register samostojnih podjetnikov in zaposlenih v družbi, če ga je naročnik izrecno odobril. Po pooblastilu naročnika lahko zahteva predložitev podatkov iz registra osebnih podatkov in naslovov državljanov ter registra cestnega prometa, če je tudi naročnik do tega upravičen v svojem osebnem postopku in pod pogojem, da posameznik, na katerega se nanašajo osebni podatki, ni prepovedal ali ugovarjal;
- ◇ ustvarja ali uporablja video in zvočne posnetke v okviru pogodbe, ki so v skladu s pravili o varstvu osebnih podatkov in pravic posameznika;
- ◇ preveri vsebino zapečatene pošiljke, naslovljene na drugo osebo, samo s predhodnim soglasjem prejemnika ali pošiljatelja (Magyar Detektív Szövetség, 2020).

Video in zvočnih naprav ni dovoljeno postavljati na mestih, kjer bi lahko opazovanje kršilo človekovo dostojanstvo, zlasti v garderobah, umivalnicah, straniščih, bolnišnicah in bivalnih prostorih socialnih zavodov.

Vstopni pogoji za industrijo zasebnega varovanja na ravni podjetja so:

- ◇ vsaj eden izmed članov/partnerjev družbe mora imeti dovoljenje za varovanje, ki ga je izdala policija,
- ◇ podjetje mora biti registrirano pri poklicni zbornici,
- ◇ poklicna zbornica preveri splošne podatke o podjetju in izda potrdilo,
- ◇ obvezno zavarovanje odgovornosti, ki se nanaša na zasebne varovalne dejavnosti (CoESS, 2013).

Vstopni pogoji za izvajanje zasebnega varovanja in detektivske dejavnosti na osebni ravni so:

- ◇ starost vsaj 18 let,
- ◇ izpolnitev minimalnih zdravstvenih zahtev,
- ◇ državljanstvo Evropskega gospodarskega prostora,
- ◇ bivanje v Evropskem gospodarskem prostoru,
- ◇ ustrezna usposobljenost,
- ◇ izključitev predkaznovanosti,
- ◇ zaključeno osnovnošolsko izobraževanje (8 let) (CoESS, 2013).

Nadzor nad zasebno dejavnostjo je v pristojnosti državne policije, ki spada pod Ministrstvo za notranje zadeve in se nanaša na izdajanje certifikatov zasebnega varnostnika/zasebnega detektiva in licenc zasebnih podjetij, uradno registracijo zasebnih varnostnikov in licenčnih podjetij ter nadzor nad vsemi temi dejavnostmi. Policija lahko v primeru kršitev odmeri globo, prekliče potrdilo ali dovoljenje. Praktično gledano je nadzor zaradi omejenih človeških virov večinoma omejen na administrativni in ne na strokovni nadzor (Christián in Sotlar, 2018).

Leta 2013 je bilo število prebivalcev na Madžarskem 10 014 324. Razmerje med delavci v sektorju zasebnega varovanja glede na število prebivalcev je 1:125 (CoESS, 2013). Število detektivov in izdanih licenc za opravljanje detektivske dejavnosti ni znano, saj po zakonu **register števila detektivov in licenc ni javen** (Magyar Detektív Szövetség, 2020).

Povzetek

Na Madžarskem je detektivska dejavnost urejena v Zakonu o zasebnem varovanju (CXXXIII/2005). Leta 1990 je začelo delovati združenje detektivov imenovano Magyar Detektív Szövetség, kamor se lahko včlanijo vsi imetniki detektivske licence. Združenje organizira izobraževanja, konference in skrbi za mentorstvo novim detektivom. Madžarska je Nacionalno varnostno strategijo nazadnje sprejela leta 2012, a v njej detektivska dejavnost ni omenjena. Pooblastila detektivov zavzemajo zbiranje informacij, pridobivanje podatkov iz registrov (register nepremičnin, register samostojnih podjetnikov in zaposlenih v družbi, register osebnih podatkov in naslovov državljanov ter register cestnega prometa), ustvarja video in zvočne posnetke ter preveri vsebino zapečatenih pošiljk, naslovljene na drugo osebo. Podatke lahko pridobi le s soglasjem posameznika, na katerega se podatki nanašajo ter pri tem upošteva pravila o varstvu osebnih podatkov in pravic posameznika. Pogoji za opravljanje poklica detektiva so precej podobni tem, ki jih poznamo v Sloveniji. To so: starost vsaj 18 let, izpolnitev minimalnih zdravstvenih zahtev, državljanstvo Evropskega gospodarskega prostora, bivanje v Evropskem gospodarskem prostoru, ustrezna usposobljenost, ni predkaznovanosti in zaključeno osnovnošolsko izobraževanje (8 let). Za nadzor nad madžarskimi detektivi skrbi policija, ki lahko v primeru kršitve odmeri globo, prekliče potrdilo ali dovoljenje.

2.3 Detektivska dejavnost na Hrvaškem

Detektivska dejavnost je bila na Hrvaškem dlje časa neregulirana. Zanimanje za izvajanje detektivskega poklica se je začelo pojavljati šele med letoma 1990 in 1996, ko je preganjanje določenih oblik kaznivih dejanj »padlo« v roke državljanov oziroma različnih gospodarskih subjektov. Prvi zakon, ki je urejal področje detektivske dejavnosti v Republiki Hrvaški, je bil »Zakon o zaščiti osoba i imovine«, ki je poleg varnostne dejavnosti omenjal tudi detektivsko dejavnost (Blažek, 2002).

Od leta 2009 dalje je v veljavi »**Zakon o privatnim detektivima**«, ki samostojno pokriva področje detektivske dejavnosti. Zakon je bil sprejet 6. 2. 2009 in je stopil v veljavo 3. 3. 2009. Zakon ureja pravila in pogoje opravljanja detektivskega poklica, načine opravljanja detektivske dejavnosti, pravila glede dokumentiranja, evidentiranja, hranjenja in brisanja podatkov v zvezi s poslovanjem, opredeljuje obveznost imetja detektivske izkaznice, opisuje pravila glede izvajanja nadzora nad detektivsko dejavnostjo in kazenske sankcije v primeru kršitev pravil ter pogojev tega zakona (Zakon o privatnim detektivima, 2009).

Poleg omejenega zakona detektivsko dejavnost dodatno urejajo trije pravilniki:

- ◇ Pravilnik o detektivski izkaznici,
- ◇ Pravilnik o opravljanju detektivskega dela,
- ◇ Pravilnik o načinu in programu za opravljanje izpita detektivske dejavnosti (Vodušek, 2011).

Glede na posamezno področno izvajanje detektivske dejavnosti, pa je potrebno smiselno uporabljati tudi druge zakone, ki urejajo različna področja, npr. Zakon o splošnem upravnem postopku, Zakon o delovnih razmerjih itd.. Kljub samostojni, specifični zakonski ureditvi detektivske dejavnosti, pa le-ta ni omenjena v dokumentu »Strategija nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske« iz leta 2017.

Na podlagi predpisov hrvaškega Zakona o zasebnih detektivih, **lahko detektivi** zbirajo informacije in obvestila o:

- ◇ pogrešanih osebah in osebah, ki se skrivajo, o osebah, ki so poslale anonimna pisma, o osebah, ki so obrekovale ali kako drugače užalile naročnika, na področju zasebnega, družinskega ali poslovnega življenja,
- ◇ o osebah, ki so stranki povzročile škodo,
- ◇ o predmetih, ki so izgubljeni ali ukradeni,
- ◇ o dokazih, potrebnih za upravičenje stranke pred pravosodnimi ter državnimi organi,
- ◇ o zvestobi delavcev,
- ◇ o uspešnosti in poslovnosti obrtnikov in pravnih oseb,
- ◇ o dejstvih in okoliščinah, ki se nanašajo na osebni položaj državljanov ter njihovo premoženje,
- ◇ o kaznivih dejanjih, ki se preganjajo na podlagi osebne tožbe ter o njihovih storilcih,
- ◇ o kandidatih za zaposlitev, v okviru vsebine pisnega soglasja kandidata,
- ◇ o kršenju delovnih obveznosti in delovne discipline (Zakon o privatnim detektivima, 2009).

V primeru, da detektiv pri svojem delu odkrije podatke o tem, da je bilo storjeno kaznivo dejanje, ki se preganja po uradni dolžnosti, je le-ta dolžan o tem obvestiti policijo oz. državno tožilstvo (Zakon o privatnim detektivima, 2009).

Poleg zbiranja informacij in obvestil lahko detektivi tudi:

- ◇ načrtujejo in izvajajo varstvo poslovnih skrivnosti, informacijskega sistema ter osebnih podatkov, za svojega naročnika,
- ◇ vročajo pisma v sodnih, upravnih in drugih postopkih (Zakon o privatnim detektivima, 2009).

Detektivom pa je prepovedano:

- ◇ opravljanje dejanj, prejemanje podkupnin ali odkupovanje predmetov, ki izhajajo iz kaznivih dejanj,
- ◇ zbiranje podatkov, ki so zavarovani s posebnimi zakoni,
- ◇ opravljati dejavnosti, ki so v pristojnosti policije, pravosodnih organov in varnostnih služb,
- ◇ uporabljati sredstva za prisluškovanje in snemanje (detektivu je dovoljeno zasledovanje in slikanje na javnih mestih) (Zakon o privatnim detektivima, 2009).

Zakon opredeljuje tudi način zbiranja oz. dokumentiranja podatkov in informacij. Detektiv lahko pri svojem delu zapisuje lastne zapiske, zabeležke, uporablja pisna sporočila strank in fotografira (Zakon o privatnim detektivima, 2009).

Pogoji za opravljanje poklica na področju detektivske dejavnosti za fizično osebo:

- ◇ ima stalno prebivališče v Republiki Hrvaški,
- ◇ ima vsaj poklicni naziv ali visoko strokovno izobrazbo,
- ◇ ima opravljeno 12–mesečno usposabljanje,
- ◇ je v dobrem zdravstvenem stanju, kar dokazuje potrdilo pooblaščenih zdravstvenih ustanov,
- ◇ ni (bil) pravnomočno obsojena, niti ni v kazenskem postopku, ki se preganja po uradni dolžnosti,
- ◇ izpolnjuje varnostne zahteve,
- ◇ ima opravljen strokovni izpit za zasebnega detektiva,
- ◇ pozna hrvaški jezik in pisavo latinico (Zakon o privatnim detektivima, 2009).

Pravna oseba je lahko pooblaščen za opravljanje detektivske dejavnosti, če ima:

- ◇ akt o vpisu pravne osebe v sodni register z registrirano preiskovalno in varnostno dejavnostjo,
- ◇ imenovano odgovorno osebo pravne osebe, ki je pooblaščen za opravljanje dejavnosti zasebnega detektiva,
- ◇ ima sklenjeno pogodbo o zaposlitvi z vsaj enim zasebnim detektivom,
- ◇ ima poslovni prostor, urejen v skladu s posebnimi prostorskimi in tehničnimi pogoji (Zakon o privatnim detektivima, 2009).

Detektivskega poklica ne mora izvajati oseba, ki ne izpolnjuje zgoraj naštetih pogojev oz. zanjo veljajo varnostni zadržki. Posameznik ne izpolnjuje varnostnih zahtev, če:

- ◇ je kakorkoli povezan s posamezniki, skupinami ali organizacijami, ki se ukvarjajo s kaznivimi dejanji,
- ◇ uživa opojne substance,
- ◇ kakršnakoli dejstva nakazujejo na nezanesljivost osebe, za opravljanje detektivskih del, v zvezi z ogrožanjem svobode in pravic drugih, javnega interesa, pravnega reda itd. (Zakon o privatnim detektivima, 2009).

Pri opravljanju detektivskega dela, mora detektiv vedno nositi detektivsko izkaznico, s katero izkazuje svojo identiteto. Na zahtevo policista ali inšpektorja jo mora uradni osebi pokazati in se z njo identificirati. Za izdajo detektivske izkaznice je pristojna policijska uprava, ki jo izda na podlagi dovoljenja za opravljanje detektivske dejavnosti. Pristojna policijska uprava pa lahko v primeru kršitev, detektivsko izkaznico tudi zaseže (Zakon o privatnih detektivima, 2009).

Nadzor nad izvajanjem detektivske dejavnosti izvajajo inšpektorji v okviru Ministrstva za notranje zadeve, lahko tudi s pomočjo policistov.

Aktivne fizične in pravne osebe, ki delujejo na področju detektivske dejavnosti ter osebe, ki jih zanima tovrstno področje, so združene v neprofitni organizaciji »Udruga privatnih detektiva Hrvatske«. Združenje deluje v skladu z zakonskimi predpisi, ki urejajo področje detektivske dejavnosti, v skladu z lastnim statutom in drugimi predpisi, ki so namenjeni razvoju in promociji detektivske dejavnosti v Republiki Hrvaški (Udruga privatnih detektiva Hrvatske, n. d.).

Naloge oz. cilji, ki jim sledijo v združenju so:

- ◇ braniti čast in ugled detektivskih podjetij in članov združenja,
- ◇ izboljšati detektivsko dejavnost kot samostojno in neodvisno področje,
- ◇ spremljati zakonodajo, ki se dotika opravljanja detektivske dejavnosti,
- ◇ ustvarjati predloge za spodbujanje detektivske dejavnosti,
- ◇ sodelovati z aktivnimi detektivi,
- ◇ sodelovati z drugimi organi, ki delujejo na področju preprečevanja kaznivih dejanj,
- ◇ zbirati in posredovati podatke,
- ◇ opozarjati na težave,
- ◇ voditi evidence o morebitnih kršitvah na področju detektivske dejavnosti,
- ◇ sodelovati s tujimi združenji detektivov,
- ◇ organizacija strokovnih konferenc, objaviti gradiva in publikacije, itd. (Udruga privatnih detektiva Hrvatske, n. d.).

V združenju je trenutno osem članov in sicer osem različnih hrvaških detektivskih agencij (Udruga privatnih detektiva Hrvatske, n. d.). Na spletni strani pa ni podatka o številu aktivnih detektivov. Zadnji podatek iz leta 2011 pa pravi, da je na hrvaškem okoli 100 aktivnih detektivov (Vodušek, 2011).

Povzetek

Detektivska dejavnost je bila na Hrvaškem dlje časa ne regulirana. Zanimanje za izvajanje detektivskega poklica se je začelo pojavljati šele med letoma 1990 in 1996. Trenutno je v veljavi »Zakon o privatnim detektivima«, ki samostojno pokriva področje detektivske dejavnosti od leta 2009 dalje. Zakon ureja pravila in pogoje za opravljanje detektivskega poklica, načine opravljanja detektivske dejavnosti, pravila glede dokumentiranja, evidentiranja, hranjenja in brisanja podatkov v zvezi s poslovanjem, opredeljuje izvajanje nadzora nad detektivsko dejavnostjo in kazenske sankcije v primeru kršitev pravil in pogojev tega zakona (Zakon o privatnim detektivima, 2009). Aktivne fizične in pravne osebe, ki delujejo na področju detektivske dejavnosti ter osebe, ki jih zanima tovrstno področje, se združujejo v neprofitni organizaciji »Udruga privatnih detektiva Hrvatske«. Gre za združenje, ki deluje v skladu z zakonskimi predpisi, ki urejajo področje detektivske dejavnosti, v skladu z lastnim statutom in drugimi predpisi, ki so namenjeni razvoju in promociji detektivske dejavnosti v Republiki Hrvaški (Udruga privatnih detektiva Hrvatske, n. d.).

2.4 Detektivska dejavnost v Italiji

V Italiji imajo zakon, ki ureja zasebno varovanje v državi in posledično tudi detektivsko dejavnost. Zakon se imenuje »Testo unico delle leggi di pubblica sicurezza (TULPS)« ali v prevodu enotno besedilo zakonov o javni varnosti (Veljacá, 2000).

Leta 2007 je bila na Sodišče Evropske unije vložena tožba zoper Italijo s strani Evropske komisije, ki se je nanašala na neizpolnitev obveznosti države glede na zakonsko urejenost zasebnega varovanja. Na podlagi odločitev Sodišča je bil sprejet odlok Ministrstva za notranje zadeve (št. 269), ki je bolj podrobno uredil tudi detektivsko dejavnost (Veljacá, 2000).

Uredba ureja minimalne zahteve organizacijskega načrta in minimalne zahteve glede kakovosti delovanja inštitucij. Uvedeno je bilo razlikovanje med oblikami zasebnega preiskovanja, kjer so družbe organizirane kot kapitalske ali kot osebne (Veljacá, 2000). Za vsako področje je bilo določeno tudi potrebno usposabljanje.

Uradno državno združevanje detektivov pri njih ne obstaja. Poznajo pa več organizacij, ki združujejo detektive prostovoljno, npr. Federpól, ITALDETECTIVES Association, Associazione Italiana Investigatori Privati, Confederazione Nazionale Investigatori Privati Italiani.

Italija nima Resolucije o strategiji nacionalne varnosti kot jo poznamo v Sloveniji, kjer bi v enem dokumentu strnili glavne varnostne probleme in smernice za odziv na njih. Imajo več dokumentov, ki se nanašajo na različne aspekte varnosti (Di Camillo in Marta, 2009). Detektivska dejavnost pa v teh dokumentih ni omenjena.

Osnovni vstopni pogoji za poklic detektiva so, da oseba:

- ◇ ima italijansko državljanstvo ali državljanstvo države, ki pripada Evropski uniji,
- ◇ ni bila pravnomočno obsojena na več kot tri leta zaradi naklepne kaznivega dejanja in ni bila rehabilitirana,
- ◇ se zanjo ne izvaja opozorilni ali osebni varnostni ukrep in ni bila prepoznana storilca kaznivega dejanja iz navade, profesionalnega storilca kaznivega dejanja ali je nagnjena k delikvenci,
- ◇ ni bila obsojena za kazniva dejanja zoper državo ali zoper javni red,
- ◇ ni bila obsojena za kazniva dejanja zoper ljudi, storjena z nasiljem ali za krajo, rop, izsiljevanje.
- ◇ Določeni pa so tudi minimalni strokovni in tehnični pogoji za opravljanje poklica, ki so:
- ◇ pridobljena diploma, najmanj tri leta na naslednjih področjih: pravo, forenzična psihologija, sociologija, politične vede, preiskovalne vede, gospodarstvo ali enakovredne diplome.
- ◇ da vsaj tri leta trajajoča uspešno opravljena praksa z zasebnim preiskovalcem, pooblaščenim najmanj pet let, v stalnem delovnem razmerju in s pozitivnim rezultatom, ki ga izrecno potrdi isti preiskovalec,
- ◇ so sodelovali na teoretično-praktičnih tečajih specializacije iz zasebnih raziskav, ki jih organizirajo univerze ali centri za strokovno usposabljanje, ki jih priznavajo regije in akreditira Ministrstvo za notranje zadeve - Oddelek za javno varnost (Veljacá, 2000).

Za osebe, ki so bivši pripadniki policijskih sil je potrebno, da so delovale v preiskovalnih oddelkih policijskih sil in izvajale preiskovalne dejavnosti (ki morajo biti dokumentirane) v obdobju najmanj petih let. Oseba pa ni opravljala nalog policijskih sil v zadnjem letu ali pred več kot štirimi leti (Prefettura – Ufficio Territoriale del Governo di Roma, 2007).

Glede zbiranja podatkov italijanskih detektivov **ni dovoljeno** izvajati poizvedb, ki jih izvaja le javna varnost ali pa so v pristojnosti upravne ali sodne policije (Veljacá, 2000).

Upravičenja pa so, kot v Sloveniji, omejena na zbiranje podatkov od oseb ali iz javno dostopnih virov, pridobivanje podatkov iz evidenc, osebno zaznavanje in uporaba tehničnih sredstev. Italijanski detektivi lahko sodelujejo tudi v predkazenskem postopku, kjer lahko zbirajo dokaze na podlagi katerih se državni tožilec odloči, ali bo nadaljeval s pregonom ali ne (Kotnik, 2006).

Kljub temu pa so njihova upravičenja enaka, torej lahko pridobivajo javne informacije (npr. vpis v register družb, vpisi v matičnih knjigah, vknjižbe v zemljiške knjige) (Veljacá, 2000).

Etični kodeks pa izpostavlja glavna načela, ki vključujejo zanesljivost, moralno etiko in varovanje poklicne skrivnosti (Federpol, n. d.).

Detektivsko dejavnost v Italiji nadzoruje Ministrstvo za notranje zadeve in prefekti. Prefekti nadzorujejo postopke v zvezi s pridobivanjem licenc (odobritve, odvzeme in podaljšanja). Odobrijo tudi dejavnosti, za katere so pooblaščen detektivi in ti jih morajo vestno obveščati o vsaki spremembi, ki se zgodi v instituciji (Veljacá, 2000).

Nadzor pod okriljem Ministrstva za notranje zadeve pa se izvaja v obliki policijske inšpekcije, ki preverja ustreznost izvajanja detektivske dejavnosti. Kvestor (višji policijski uradnik v pokrajini) preverja, ali detektivi vodijo registre dela in evidence strank ter preverja primernost njihovih pisarn. Inšpektorji imajo največ dela z zagotavljanjem legalnega dela detektivov. Večina detektivov pa se z inšpekcijo nikoli ne sreča (Sfriso, 2002).

V Italiji je 1 detektiv na 15.000 ljudi (Klavora, 2012). Prebivalcev v Italiji je 60,48 milijonov, torej je detektivov okoli 4.032.

Povzetek

Glede zakonske urejenosti detektivske dejavnost v Italiji ni samostojnega zakona, ki bi urejal področje. Urejeno je v sklopu zasebnega varovanja, v enotnem besedilu zakonov o javni varnosti, kjer pa področje ni natančno opredeljeno. Ravno zaradi slabe urejenosti so naknadno sprejemali dodatno zakonodajo, da bi ustrezali pogojem Evropske unije (odlok Ministrstva za notranje zadeve, št. 269). Glede na neurejenost področja ni presenetljivo, da detektivska dejavnost ni omenjena v varnostnih dokumentih države. Načela in upravičenja detektivov so precej podobna tem, ki jih poznamo pri nas. To so zbiranje podatkov od oseb ali iz javno dostopnih virov, pridobivanje podatkov iz evidenc, osebno zaznavanje in uporaba tehničnih sredstev. Ena izmed glavnih ugotovitev je ta, da lahko detektivi delujejo v predkazenskem postopku in tako z dokazi pomagajo državnim tožilem. Uradnega nacionalnega združenja detektivov ne poznajo, imajo pa veliko organizacij, kjer se združujejo prostovoljno. Pogoji za opravljanje poklica so precej podrobni, od nekaznovanosti do potrebne izobrazbe. Za nadzor nad dejavnostjo sta zadolžena Ministrstvo za notranje zadeve (na državni ravni) in prefekti (na ravni provinc). Področje zasebnega varovanja, natančneje detektivske dejavnosti je v Italiji precej razširjeno. Če primerjamo število detektivov v Italiji in Sloveniji (glede na število prebivalcev) lahko vidimo, da jih je v Italiji občutno več.

2.5 Detektivska dejavnost v Nemčiji

Nemčija nima posebnega zakona, ki bi na celovit način urejal detektivsko dejavnost. Ta je skupaj z dejavnostjo zasebnega varovanja, urejena v Obrtnem zakonu, ki je bil sprejet 22. 2. 1999 (Zakon o storitvah, trgovini in industriji Zvezni uradni list I, str. 202, določba 34. a člena – varnostna dejavnost). Zakon ne opredeljuje pravnega položaja detektiva, njegovih pooblastil in dolžnosti (Osnutek predloga zakona o detektivski dejavnosti, 2010).

Nemški detektivi se združujejo v naslednja poklicna združenja:

- ◇ Zvezno združevanje nemških detektivov (Bundesverband Deutscher Detektive – BDD), s sedežem v Bonnu,
- ◇ Zveza mednarodnih detektivov (Bund Internationaler Detektive), s sedežem v Frankfurtu,
- ◇ Nemško detektivsko združenje (Deutscher Detektiv Verband – DDV), s sedežem v Frankfurtu.

Poleg tega obstaja še 20 drugih detektivskih društev, v katerih so začetniki in detektivi za hobi (Virjent, 1999).

V Nemčiji detektivi opravljajo različne naloge, med drugim poznajo detektive s poimenovanjem city-detektiv, kar opisuje detektiva, ki deluje v nakupovalnih centrih in se kot pri nas varnostniki, ukvarja z varovanjem blaga. Imajo preventivne naloge, preprečujejo tatvine in če ujamejo storilca, ugotovijo njegovo identiteto ter zasežejo blago.

Detektivi v Nemčiji pogosto opravljajo dokazno delo pri kazenskoopravnih preiskavah; ko je potreben detektiv zaradi iskanja resnice, zaradi izjav prič, manjkajočih dokazov in nezadostnih preiskav v začetku (Virjent, 1999).

Upravičenja detektivov temeljijo na dveh področjih: prvo področje so pravice, ki jih imajo vsi. Tako ima na primer vsak pravico, da tistega, ki ga zaloti pri izvrševanju kaznivega dejanja, zadrži do prihoda policije. Prav tako kot za policijo velja načelo sorazmernosti pri uporabi sile, je ta pri poklicu detektiva dovoljena le v primeru silobrana in skrajne sile.

Drugo področje je nedotakljivost stanovanja, ki ga zasebna varnostna podjetja in detektivi izvajajo na številnih javnih področjih. S tem imajo možnost, da pri domnevnih kršitvah hišnega reda izrečejo prepoved vstopa v objekt. To lahko dosežejo tudi s sorazmerno uporabo sile, npr. ko osebo odvedejo iz objekta. Nekaterе občine pa so izvajanje upravnih predpisov v javnem prostoru (kot so npr. parki) prenesle tudi na zasebne varnostne službe in detektive (Osnutek predloga zakona o detektivski dejavnosti, 2010).

V splošnih predpisih Zakona o obrti (GewO – Gewerbeordnung) manjka podrobno normiranje. Tako zadošča za izvajanje poklica detektiv prijava na osnovi 14. člena Zakona o obrti (Virjent, 1999). Določba 34. a člena predpisuje minimalno izobrazbo (osnovnošolsko) za opravljanje dejavnosti ter oblike in način predhodnega strokovnega usposabljanja varnostnega osebja kamor spada tudi detektiv. Prosilec za pridobitev licence mora za opravljanje dejavnosti zasebnega varovanja predložiti dokazila (potrdilo) industrijske in trgovinske zbornice, da zaposluje zgolj strokovno usposobljene osebe s primerno izobrazbo (Gewerbeordnung, n. d.).

Zvezno ministrstvo za gospodarstvo je pristojno, da v soglasju z Zveznim svetom določi posebne pogoje za strokovno usposabljanje varnostnega osebja in detektivov ter predpise o obsegu pooblastil detektivov in gospodarskih družb, ki se ukvarjajo z detektivsko dejavnostjo (Gewerbeordnung, n. d.).

Predpisi o **obsegu pooblastil** varnostnikov vsebujejo naslednje točke:

- ◇ Kdor želi varovati življenje ali premoženje drugih ljudi, potrebuje dovoljenje odgovornega organa. Dovoljenje se lahko kombinira s pogoji, kolikor je to potrebno za zaščito splošne javnosti ali stranke; pod enakimi pogoji so dovoljene nadaljnje dopolnitve, spremembe in dopolnitve pogojev.
- ◇ Po pridobitvi neomejenih informacij v skladu s prvim odstavkom 41. člena Zakona o centralnem registru o preverjanju zanesljivosti, lahko pristojni organi naročniku posredujejo rezultat preverjanja, vključno s podatki, potrebnimi za oceno zanesljivosti.
- ◇ Zaposlitev osebe, ki je zaposlena v varnostnem podjetju z varnostnimi nalogami, ali osebe, ki ji je zaupano vodenje podjetja ali podružnice, je lahko naročniku prepovedana, če dejstva upravičujejo domnevo, da ta oseba nima zanesljivosti, potrebne za svojo dejavnost.
- ◇ Naročnik in njegovi zaposleni so pri opravljanju varnostnih nalog izključno odgovorni za pravice, do katerih je vsakdo upravičen v primeru samoobrambe, nujne pomoči ali samopomoči, pravice do samopomoči, ki jim jih pogodbeno dodeli ustrezna stranka (Gewerbeordnung, n. d.).

Povzetek

Detektivsko dejavnost v Nemčiji lahko naročajo vsi. Podjetje za detektivsko dejavnost lahko ustanovi vsak polnoletni državljan, če izpolnjuje pogoje, ki so predpisani v omenjenem zakonu (Obrtni zakon) (Osntek predloga zakona o detektivski dejavnosti, 2010).

Detektivska dejavnost je trenutno pomanjkljivo urejena, saj ne opredeljuje pravnega položaja detektiva, njegovih pooblastil in dolžnosti. Detektivski nimajo dovolj predizobrazbe, predvsem pa je potrebno poskrbeti za njihovo nenehno strokovno izpopolnjevanje. Vse pogostejše je potrebna pri različnih primerih gospodarske kriminalitete in kriminalitete v podjetjih. Storitve, ki jih detektivski največkrat izvajajo se nanašajo na: tatvine, goljufije, zatajitve in prikrivanja, izdaja poslovnih tajnosti, delo na črno/posli brez računov, igranje bolezni, piratstvo patentov, znamk, izdelkov, nelojalna konkurenca, goljufije na natečajih, zlorabe podjetja, sabotaze v podjetju (Virjent, 1999).

Detektivski so pomemben člen v podjetjih, ki jih v današnjem času ne ogrožata le gospodarska kriminaliteta in z njo povzročena škoda pač pa tudi naklepna ravnanja, ki povzročajo škodo, velike izgube in lahko ogrozijo obstoj podjetja. Med njih spadajo tudi simuliranje bolezni, delo na črno z materiali podjetja, tatvine zaposlenih v podjetju, manipulacije pri naročanju in dobavi, manipulacije pri/v blagajni in manipulacije s financami ter izdajanje poslovnih skrivnosti. Ni področja, kjer ne bi storilci ali nezvesti sodelavci iskali in našli prednosti. Razkrivanje tovrstnih dejanj zahteva vključevanje kvalificiranih detektivov (Virjent, 1999).

2.6 Detektivska dejavnost v Veliki Britaniji

Zasebnovarnostna industrija je regulirana z zakonom, ki se imenuje Private Security Act (Akt o zasebni varnosti), ki je bil sprejet leta 2001. Organ, avtoriziran za spreminjanje in snovanje tega zakona se imenuje Security Industry Authority (SIA), ki obenem tudi nadzira in pregleduje delovanje podjetij in posameznikov v tem sektorju dela. V primeru neustreznosti dela izvaja administrativne sankcije in kazenske sankcije. Najvišja kazen, ki jo izreče sodišče, je lahko zaporna kazen, sankcije pa obsegajo tudi denarno globo in/ali izgubo licence za podjetja ali posameznika, čeprav ta ni obvezna (CoESS, 2013).

The Security Industry Authority je organizacija, ki je odgovorna za reguliranje zasebnovarnostne industrije. Je neodvisen organ, ki odgovarja Ministrstvu za notranje zadeve pod pogoji iz Private Security Industry Act iz 2001. Ima dve glavni nalogi, in sicer licenciranje posameznikov za izvajanje določenih storitev znotraj zasebnovarnostnega sektorja ter upravljanje s prostovoljno shemo potrjenih izvajalcev (Approved Contractor Scheme), ki ocenjuje dobavitelje v zasebnovarnostnem sektorju s pomočjo neodvisno ovrednotenih kriterijev. SIA tako nadzoruje, da so vsi zaposleni ustrezno usposobljeni in kvalificirani za delo. Shema odobrenih dobaviteljev pa vsebuje kriterije za delovno zmogljivost in kakovost, ki jih morajo izpolnjevati vsi dobavitelji (Security Industry Authority, 2018).

Od leta 2001 je regulatorni organ za detektive Security Industry Authority (SIA). Leta 2013 je vlada Velike Britanije razglasila načrte za novo regulacijo dela zasebnih detektivov, ki so bili objavljeni pod konservativno in liberalno demokratsko koalicijo oziroma vladno koalicijo Cameron-Clegg od leta 2010 do 2015. Leta 2013 je takratna premierka Theresa May razglasila, da bo Ministrstvo za notranje zadeve predstavilo nov sistem reguliranja za zasebne detektive in s tem zaščitilo javnost pred brezvestno aktivnostjo nekaterih v tej dejavnosti. Po načrtih naj bi bila licenca detektiva obvezna, opravljanje detektivskega dela brez ustrezne licence pa bi bilo smatrano kot kaznivo dejanje. Prav tako kot zasebni detektiv ne bi morali delovati posamezniki s predhodnim kršenjem varovanja podatkov. Načrti niso bili izvedeni, detektivska dejavnost še vedno ni ustrezno regulirana. Če bi bila, bi bil odgovorni organ za potrditev in zavrnitev licenc Security Industry Authority (SIA) (Private Investigators in the UK, n. d.).

Področje detektivskega dela je zapleteno v smislu reguliranja, saj obsega mnoga področja, od nadzora do področja kriminalitete. Leta 2013 je Theresa May poskusila urediti zakonodajo na tem področju, a neuspešno. Vseeno pa je potreba po regulaciji prisotna povsod, najbolj na Škotskem, kjer vlada podpira obveznost licenciranja detektivov (Private Detective London, n. d.).

Britanska zakonodaja je pod pritiskom različnih lobijev, da zakonsko regulira zasebno detektivsko dejavnost, zato bo v prihodnosti licenca obvezna. Prav tako je v nekaterih združenjih detektivska licenca pogoj za članstvo (Private Investigator, n. d.).

SIA od začetka svojega delovanja, navkljub številnim srečanjim s predstavniškimi organi in svetovanji le teh, ni naredil veliko na področju regulacije zasebnega sektorja, saj na tem področju ni prišlo do nobenega napredka (UK Parliament, 2012).

Čeprav licenca ni zakonsko obvezna, je priporočljiva. Licence izdaja Security Industry Authority. Za zasebnega detektiva je na voljo samo standardna licenca za zasebno preiskovanje, vendar ker detektivske agencije ponujajo različne storitve, je možno pridobiti dodatne licence. Te licence se izdajo za nadzor nad javnimi prostori, delo varnostnika, imobilizacija vozil, varovanje s telesnim stražarjem in podobno. Licenco mora imeti vsak, ki opravlja te storitve in njen nadzornik (Private Investigator, n. d.).

Detektivska dejavnost ima pomembno vlogo v družbi, vendar je zaradi narave dela lahko velikokrat na slabem glasu. Delo detektivov lahko olajša delo policiji, zasebni naročniki pa lahko najamejo profesionalnega detektiva za podrobno preiskavo določenih zadev. V Veliki Britaniji zasebni detektiv za delo ne potrebuje licence, saj je zakonodaja ne zahteva, zato se na trgu pojavlja veliko detektivskih agencij, kjer zaposleni nimajo licence za opravljanje detektivskega dela. Za pridobitev licence je potrebno izpolniti določene kriterije. Ti so doseganje IQ Level 3 nagrade za profesionalne preiskovalce oziroma BTEC Level 3 Award, opravljen »Fit« in »Proper« osebni test, plačilo v znesku 220 britanskih funtov za izdajo licence, pravica do dela v VB in starost nad 18 let. Licenca velja tri (3) leta (Private Investigator, n. d.).

Licenca sama prinese mnogo ugodnosti, kot so izboljššan dostop do podatkov za legalne zadeve v primerih preprečevanja kriminalitete, s čimer bi obenem razbremenili policijo. Brez licence se pojavljajo posamezniki in podjetja, ki ogoljufajo naročnike za velike vsote denarja za slabo opravljeno delo, saj večinoma nimajo ustreznega usposabljanja, znanja in izkušenj za opravljanje detektivskega dela. Obenem pa licenciranje detektivov ne sme biti preveč omejeno (Private Detective London, n. d.). Detektivi morajo svoje delo opravljati po najvišjih standardih, saj s svojim delom posegajo v nekatere osnovne človekove pravice. Njihovo delo mora odražati visoka etnična načela, kvaliteto, diskretnost in skrbnost (Private detective London, n. d.).

Sedanja ureditev, kjer detektivsko delo ni regulirano, dopušča vsakomur, da deluje kot detektiv, ne glede na njegovo usposobljenost, izkušnje ali morebitno kriminalno zgodovino, kar povzroča visoko tveganje za nezakonito in neustrezno poseganje v zasebnost posameznikov. Nova regulacija bi uvedla visoke standarde v tem sektorju in zraven zavarovala pravico do zasebnosti posameznikov. Licenco bi nemogoče dobil posameznik s prejšnjimi kršitvami v zaščiti podatkov. Organ, ki bi nadzoroval izdajo licenc, bi bil Security Industry Authority (SIA), licenco pa bi posameznik pridobil po ustreznem usposabljanju in pridobljeni vladni kvalifikaciji, ki bi vsebovala razumevanje bistvenih zakonov in standardov ter znanje za opravljanje dela z etičnimi načeli, obenem bi moral predložiti dokazilo o nekaznovanosti. Licenco bi morali imeti vsi, ki bi opravljali to delo, tako poklicno kot po pogodbi s podjetjem. Opravljanje detektivskega dela brez licence bi bilo kaznovano z globo do 5000 funtov in kaznijo zapora do šest mesecev (Government UK, 2013).

Zasebni detektivi imajo različne naloge, ki jih je Združenje britanskih preiskovalcev (ABI) razdelil na naslednjih devet sklopov.

- 1.** Splošno preiskovanje, pri katerem detektiv sledi in vrne raznorazna sredstva, preverja ozadja bodočih zaposlenih, sodeluje s sodišči pri prisotnosti na sodišču, preverja finančne izgube podjetij, sodeluje pri različnih družinskih in zakonskih vprašanjih, izvaja preglede finančnega stanja, izvaja preiskave intelektualne lastnine, preiskuje vprašanja najemodajalcev in najemnikov, preiskuje in izdeluje poročila o življenjskem slogu, izvaja zakonske in osebne preiskave, preiskuje tudi zakonitost dokazov in krajev zločina, podaja izjave in izprašuje priče.
- 2.** Preiskovanje goljufij, med katere spadajo zavarovalniške goljufije, poneverbe, lažna pričanja, hipotekarne prevare in prevare na delovnem mestu.
- 3.** Vročanje in sodelovanje v pravnih postopkih, kjer vročajo uradne dokumente pri bankrotih, sodne in ločitvene dokumente, sodne dokumente pri primerih družinskega nasilja, pozive na sodišče pri družinskih zadevah in pozive priči ter pozive za plačilo.
- 4.** Prometne nesreče, pri katerih izvajajo rekonstrukcijo kraja in poteka nesreče, fotografirajo in napišejo poročilo, preverjajo lažna poročila o nesrečah in izvajajo pregled vozil.
- 5.** Strokovne in forenzične storitve, pod katera spadajo kemijska analiza, analiza drog, računalniške in internetne analize, DNK preiskave, pregled prstnih odtisov in pisav, preiskave telesnih tekočin, analize mobilnih telefonov, testiranje s poligrafom in drugih tehnik za odkrivanje laži in testiranje za alkohol in droge na delovnem mestu.

6. Nadzor, v sklopu katerega se izvaja prikrit in odkrit video nadzor in inštalacija video nadzora, elektronski nadzor, zavarovalniško in zakonsko preiskovanje, preiskovanje osebnih poškodb, nadzor s pomočjo brezpilotnih zrakoplovov, preiskovanje odsotnosti od dela in tatvin na delovnem mestu.
7. Sledenje in poročila o stanju, kot so sledenje sredstvom podjetja, poizvedovanje o ozadju, sledenje dolžnikom in poizvedovanje o pričah.
8. Preiskovanje pod krinko, za primere zlorabe drog in alkohola, zdravstvena in varnostna vprašanja, spoštovanje zakonov pri prestopnikih, industrijsko vohunstvo, spolno nasilje, tatvine in kraje in preverjanje zaposlenih.
9. Preiskave vozil, v sklopu katerih se preiskuje vozila, ki so zbežala iz kraje nesreče, preiskave profesionalnih vozil, preiskave izmišljenih oziroma prirejenih nesreč, preverjanje zapuščenih vozil na zasebni posesti in požig vozil, tatvine vozil ter sledenje vozil (ABI, n. d.).

Področje zasebnega preiskovanja v Veliki Britaniji ni ustrezno zakonsko regulirano, zato je bilo leta 1913 ustanovljeno **Združenje britanskih preiskovalcev** – The Association of British Investigators (ABI), ki je v pomoč tako naročnikom kot izkušenim detektivom, saj s svojim delovanjem zvišuje standarde in kredibilnost sektorja zasebnega varovanja. Od leta 1950 lobira vlado z namenom urediti ustrezno zakonodajo za delovanje detektivov. Trg zasebnega preiskovanja je neurejen, članstvo v ABI pa ponuja kredibilnost in visok etični standard dela (Association of British Investigators, n. d.).

Za članstvo v ABI mora bodoči član predložiti dokaz o nekaznovanosti, imeti mora ustrezno poklicno zavarovanje in finančno odgovornost. Poleg tega mora predložiti priporočila, članstvo pa se podeli po podrobnem pregledu vseh teh kriterijev ter osebnim intervjujem. Člani se kasneje lahko udeležujejo srečanj in seminarjev, da svoje znanje nadgrajujejo in izboljšujejo. ABI ponuja tudi začetne programe za zasebne detektive (ABI, n. d.).

ABI je ključni strokovni organ za detektive in zastopnik za podporo med pravnimi spori. Članstvo v ABI nudi kredibilnost, saj ta izvaja ustrezna strokovna usposabljanja in preverjanja, prizadeva pa si tudi za ustrezno licenciranje v detektivskem poklicu, saj ta nima ustrezne zakonske ureditve. Naročnikom ponuja zaščito pred slabo prakso neustreznih detektivov in agencij, saj lahko naročnik preveri člane, ki ustrezajo standardom.

The World Association of Professional Investigators (WAPI) je neprofitna organizacija, ki je nastala kot predstaviški organ detektivov. Deluje za vse poklicne detektive na vseh področjih delovanja, vključno z javnim in zasebnim sektorjem, podjetjem in posameznikom, domačim in tujim. Nastala je leta 2000, kot odgovor na začetek regulacije s strani britanske vlade s Security Industry Authority. WAPI je nastal, da okrepi delovanje detektivov v veliki Britaniji, irski in drugod po svetu, ki bi v prihodnje za delovanje potrebovali licenco za delovanje v Veliki Britaniji in Evropski uniji. Leta 2012 je bilo vključeno 420 članov in 1200 naročnikov na njihovi spletni strani (UK Parliament, 2012). World Association of Professional Investigators (WAPI- svetovno združenje poklicnih preiskovalcev) je bilo ustanovljeno leta 2000 z namenom zastopanja sektorja zasebnega preiskovanja, saj sta takrat v Veliki Britaniji obstajali samo dve tovrstni združenji, v kateri pa se niso včlanili vsi detektivi. Prav tako je istega leta vlada izdala akt o zasebnovarnostni industriji, imenovan Private Security Industry Act (PSIA). Vlada je povabila WAPI k sodelovanju, da bi to združenje podalo podatke glede učinka in težav pri snovanju zakonske regulacije detektivskega sektorja. Leta 2001 je akt postal zakon, vlada je takrat vzpostavila organ Security Industry Authority, WAPI je medtem nadaljeval svoje delo kot nekakšen svetovni organ vladi, cilj je bil urediti poklicne standarde za detektiva. Ustvarjen je bil kriterij za pridobitev SIA licence. Prav tako je zaradi pomanjkanja volje s strani vlade in SIA nadaljeval s pogajanjem za reguliranje sektorja in organiziral seminarje za razlago sprememb v zakonih in podobnih interesnih področjih (World Association of Professional Investigators, 2020).

WAPI ima izvoljen nadzorni svet, katerega člani predstavljajo vsa področja, ki so oziroma bodo lahko povzročala težave zaradi sprememb zakonov, regulacij, politike in metod dela. Nanje se lahko obrne vsak posameznik oziroma podjetja, ki potrebuje pomoč na določenem področju. WAPI sodeluje z ostalimi združenji, svetuje svojim članom, sodeluje z vlado in mediji, ima vzpostavljen forum za iskanje in nudenje storitev med britanskimi in irskimi člani, deluje kot mediator med spori med člani in njihovimi naročniki ter uveljavlja stroka etična merila za delovanje pri svojim članih (WAPI, 2020).

WAPI je odprt za vse zasebne detektive in člane javnih organov pregona, ki opravljajo detektivsko delo, vendar morajo ti imeti licenco za opravljanje dela oziroma morajo zanjo zaprositi, ko bo regulacija to določala (UK Parliament, 2012).

V nacionalni varnostni strategiji ni omenjeno detektivsko delo oziroma njegov pomen za nacionalno varnost (Government UK, 2010). Iz drugih virov je očitno, da obstaja želja po regulaciji zakona o detektivih, vendar to ni omenjeno v nacionalni varnosti, ampak v dokumentih različnih vladnih organov oziroma organov, ki eksplicitno delujejo v zasebnovarnostnem sektorju.

SIA je objavila, da je bilo leta 2012 **čez 10 000 delujočih detektivov** v zasebnem sektorju, vendar jih je bilo manj kot 5% vključenih v detektivska združenja (UK parliament, 2012). Točno število detektivov v Veliki Britaniji ni znano. Po letu 2001, ko je bil vpeljan Private Security Industry Act so SIA in notranje ministrstvo število ocenili na 10 000, vendar je bila to le približna ocena za diskusije o licenciranju, saj o številu ne obstaja nobene zanesljive podatkovne baze. Leta 2010 je v izjavi za medije pisarna informacijskega pooblaščenca dejala, da v javnem registru prijavljenih 1626 detektivov. Ni pa znano, ali je s tem številom mišljeno posameznikov ali podjetij. Glede na javne podatke o zaposlenih v zasebnovarnostnem sektorju in podatkov iz javnih evidenc se število verjetno giblje nekje od 4000 do 5000, vendar ni zanesljivega indikatorja, ki bi to potrdil, zato točno število ostaja neznano (Quality Investigators, n. d.).

Kdo lahko najame detektiva?

Detektive lahko najamejo posamezniki ali skupine za različne preiskave. Za detektive je pogosto, da imajo predhodne izkušnje v vojski oziroma drugih organih pregona. V Veliki Britaniji je danes potreba po detektivih visoka, predvsem zaradi povečanja kompleksnih mednarodnih kaznivih dejanj, ki so težja za policijske preiskave. Ker primanjkuje denarja za policijo, se je pojavila potreba po detektivih, ki lahko s svojim delom pripomorejo k odkrivanju in posledično preprečevanju (predvsem manjših) kaznivih dejanj. V nekaterih primerih tako detektiv zbrane dokaze preda policiji, v nekaterih primerih pa ni nobene potrebe po policijski pomoči (Private Investigators in the UK, n. d.). Naročniki oziroma potencialni naročniki, tako zasebni kot člani pravnih poklicev, medijev in podjetniki, morajo biti previdni na trgu ponudbe detektivskega dela, saj zaradi neobveznih licenc obstaja veliko neustreznih ponudnikov. Zato obstajajo združenja in organizacije, kot sta WAPI in ABI, kjer lahko potencialni naročnik preveri ustrezne ponudnike detektivskih storitev (UK Parliament, 2012).

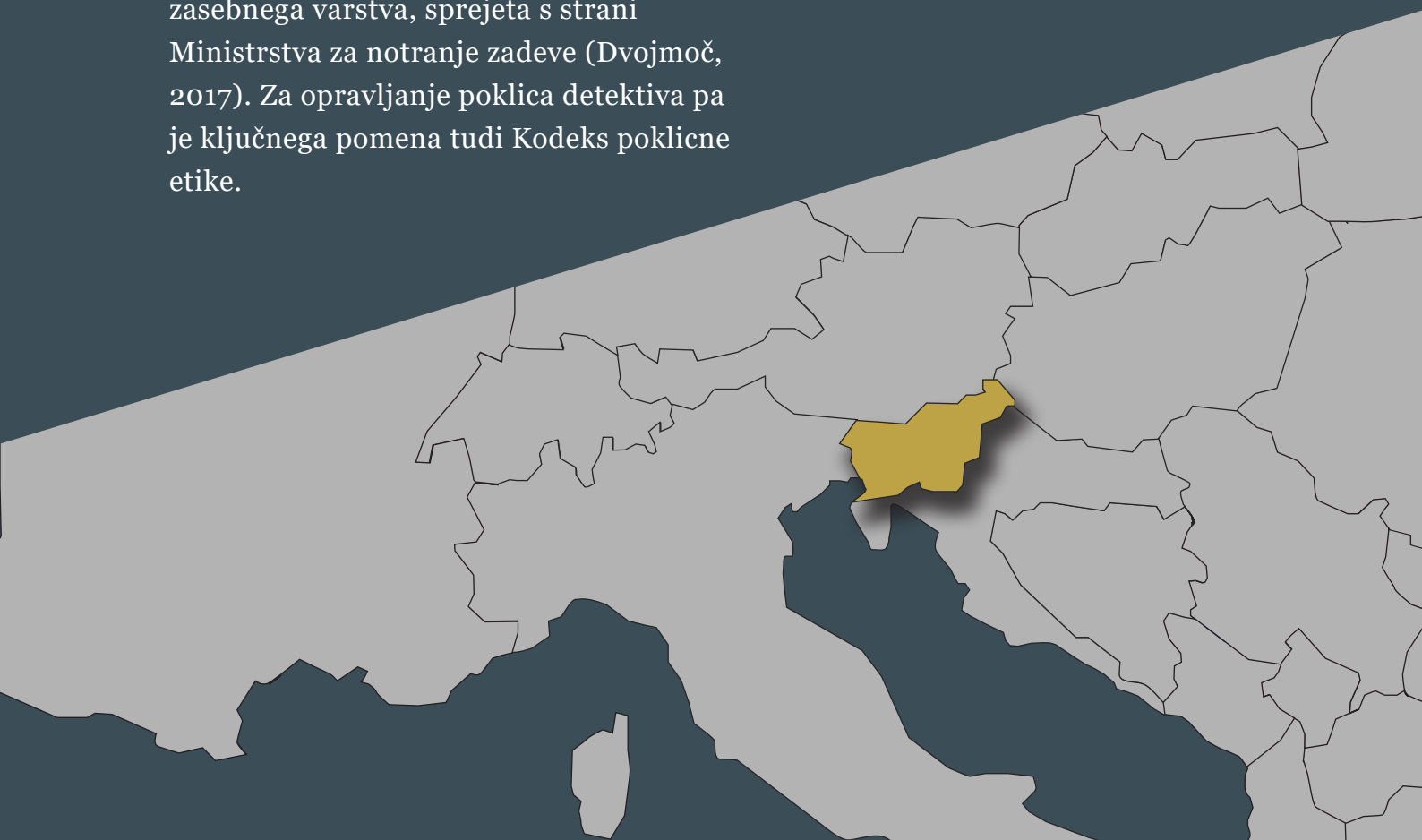
izobrazbo (Gewerbeordnung, n. d.).

3

Detektivska dejavnost v Sloveniji

Detektivsko dejavnost v Sloveniji v prvi vrsti ureja Zakon o detektivski dejavnosti, ki je najpomembnejši in krovni dokument na tem področju. Prva verzija zakona je stopila v veljavo leta 1994, nov Zakon o detektivski dejavnosti (»Zakon o detektivski dejavnosti [ZDD-1]«, 2011), kot ga poznamo danes, pa je bil sprejet leta 2011. Področje detektivske dejavnosti ureja tudi Strategija na področju zasebnega varstva, sprejeta s strani Ministrstva za notranje zadeve (Dvojmoč, 2017). Za opravljanje poklica detektiva pa je ključnega pomena tudi Kodeks poklicne etike.

Najnovejša Resolucija o strategiji nacionalne varnosti je bila sprejeta leta 2010 in v njej ni posebej omenjeno detektivsko delo. V zvezi z zagotavljanjem javne varnosti in preprečevanjem kriminalitete pa se omenja le javno-zasebno partnerstvo, brez nadaljnjih obrazložitvev (»Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije [ReSNV-1]«, 2010).

3.1 Področja detektivske dejavnosti

Detektivi lahko opravljajo delo na področjih, ki jih določa Zakon o detektivski dejavnosti (ZDD-1), natančneje v 26. členu.

Kot najobsežnejše področje detektivske dejavnosti se šteje zbiranje informacij, ki zajema pridobivanje informacij o:

- ◇ osebah, ki so pogrešane ali skrite in o povzročiteljih premoženjskih in nepremoženjskih škod;
- ◇ anonimnih pisanjih – o piscih in odpošiljateljih anonimnih pisanj;
- ◇ dolžnikih in njihovem premoženju;
- ◇ predmetih, ki so pogrešani ali izgubljeni;
- ◇ dokaznem gradivu in dejstvih, potrebnih za zavarovanje ali dokazovanje pravic in upravičenj stranke pred sodišči, drugimi pravosodnimi organi in drugimi organi oziroma organizacijami, ki v postopkih odločajo o teh pravicah;
- ◇ spoštovanju konkurenčne prepovedi in konkurenčne klavzule;
- ◇ uspešnosti in poslovnosti poslovnih subjektov;
- ◇ kaznivih dejanjih, ki se preganjajo na zasebno tožbo ter o njihovih storilcih;
- ◇ zlorabah pravice do zadržanosti z dela zaradi bolezni ali poškodbe, zlorabah uveljavljanja pravice do povračila stroškov prevoza na delo in z dela, dela pod vplivom alkohola ali prepovedanih drog ter o drugih disciplinskih kršitvah in kršilcih (»ZDD-1«, 2011).

Detektivi lahko poleg zbiranja informacij tudi opravljajo vročanja pisemskih in drugih pošilk naslovnikom. Področje detektivske dejavnosti omogoča svetovanje fizičnim in pravnim osebam na področju preprečevanja kaznivih ravnanj. Omogočeno je tudi načrtovanje in izvajanje zaščite poslovnih skrivnosti, informacijskih sistemov, ekonomskih in osebnih podatkov in informacij (»ZDD-1«, 2011).

3.2 Upravičenja detektivov

Upravičenja detektiva so določena z Zakonom o detektivski dejavnosti (ZDD-1) v 27. členu. Detektiv lahko pri opravljanju svojega dela zbira podatke od oseb ali iz javno dostopnih virov, pridobiva podatke iz evidenc, osebno zaznava in uporablja tehnična sredstva (»ZDD-1«, 2011).

V 28. členu ZDD-1 (2011) je opisano upravičenje zbiranja podatkov od oseb ali iz javno dostopnih virov, ki pravi, da lahko detektiv pridobiva informacije neposredno od osebe, na katero se podatki nanašajo in od drugih oseb, ki s podatki razpolagajo, če so jih pripravljene dati prostovoljno ter iz javno dostopnih virov.

Glede pridobivanja podatkov iz evidenc 29. člen ZDD-1 določa, da ima detektiv v okviru pisnega pooblastila stranke pravico pridobivati podatke iz:

- ◇ evidence registriranih vozil (registrsko označbo, podatke o lastnikih in podatke o vozilu);
- ◇ registra stalnega prebivalstva in centralnega registra prebivalstva (podatke o osebnem imenu, datumu rojstva, enotni matični številki občana, državljanstvu, času in kraju stalnega in začasnega prebivališča);
- ◇ evidence zavarovancev (podatke o zaposlitvi, delodajalcu, delovnem mestu in prejšnjih zaposlitvah);
- ◇ slovenskega ladijskega registra in registra zrakoplovov (podatke o plovilih in lastnikih).

Detektiv sme vpogledati v sodne in upravne spise ali iz njih prepisati podatke, kadar ima po zakonu, ki ureja to področje, pravico tudi stranka, ki ga je pooblastila. Detektiv lahko pridobiva informacije tudi z neposrednim osebnim zaznavanjem na javnih krajih ali iz javnih krajev, javno dostopnih odprtih in zaprtih prostorov ter krajev in prostorov, ki so vidni z javno dostopnega kraja in prostora. Pri izvajanju upravičenja iz prejšnjega odstavka detektiv ne sme posegati v zasebni zaprti prostor in zasebni prostor, ki ga je posameznik s postavitvijo kakršnekoli ograje, prepreke ali razvidne oznake oziroma opozorila ločil od javnega in na ta način navzven nakazal, da gre za zasebni prostor (»ZDD-1«, 2011).

Detektiv lahko pri svojem delu uporablja tudi tehnična sredstva, ki zajemajo naprave za slikovno snemanje v okviru naloge iz pooblastila, vendar le v primeru, ko je to nujno potrebno za zavarovanje dokazov. Ob upoštevanju prepovedi iz prvega odstavka 32. člena ZDD-1 lahko detektiv uporablja naprave za zvočno snemanje (diktafone) ali druge pripomočke za zavarovanje dokazov in sledi. Naprave za zvočno snemanje lahko uporablja le na podlagi jasno izkazane pisne ali zabeležene ustno izražene privolitve osebe, glede katere se bo naprava za zvočno snemanje uporabila (»ZDD-1«, 2011).

3.3 Pogoji za pridobitev in ohranjanje detektivske licence

Kandidati za detektive morajo izpolnjevati zakonsko določene pogoje. Za pridobitev detektivske licence mora posameznik imeti slovensko državljanstvo, državljanstvo Evropske unije, Evropskega gospodarskega prostora ali Švicarske konfederacije. Potrebna je izobrazba, pridobljena po visokošolskem strokovnem programu prve stopnje oziroma enakovredno izobrazbo v tujini, priznано z zakonom, ki ureja priznavanje in vrednotenje izobraževanja. Potrebno je imeti opravljen izpit za detektiva; vsak kandidat je tudi varnostno preverjen in mora biti brez varnostnih zadržkov. Pogoj je tudi, da v zadnjih dveh letih pred vložitvijo vloge za detektivsko licenco kandidat ni opravljal nalog policista, pooblaščenih uradnih oseb v Slovensko obveščevalno varnostni službi ali Obveščevalno varnostni službi Ministrstva za obrambo (Gov.si, 2020).

Varnostno preverjanje je bistvenega pomena za pridobitev licence. Je poizvedba, ki jo opravi Ministrstvo za notranje zadeve na podlagi lastnoročno podpisanega soglasja, ki je del vloge za pridobitev licence, da lahko pridobi podatke iz uradnih evidenc, skladno z določili zakona, ki ureja detektivsko dejavnost. S tem zbere podatke o morebitnih **varnostnih zadržkih**. To so ugotovitve, iz katerih izhaja, da je oseba pravnomočno obsojena za naklepno kaznivo dejanje, za katero se storilec preganja po uradni dolžnosti, da je oseba pravnomočno obsojena za drugo kaznivo dejanje, ki se preganja po uradni dolžnosti na nepogojno kazen zapora v trajanju več kot tri mesece in je v povezavi z opravljanjem detektivske dejavnosti ali da obstaja utemeljen dvom o zanesljivosti ali verodostojnosti osebe pri opravljanju detektivske dejavnosti. Utemeljen dvom o zanesljivosti ali verodostojnosti je podan, če se na podlagi ugotovljenih dejstev iz kazenskih postopkov ali postopkov za prekrške lahko sklepa, da bo oseba nezakonito in nestrokovno opravljala detektivsko dejavnost. Ugotavlja se morebitna obsojenost za naklepno kaznivo dejanje, za katero se storilec preganja po uradni dolžnosti, udeleženosť v kazenskih postopkih in postopkih zoper javni red in mir z elementi nasilja ali prekrški po predpisih, ki urejajo proizvodnjo in promet s prepovedanimi drogami. Pravni podlagi za varnostno preverjanje sta Pravilnik o izvajanju Zakona o detektivski dejavnosti in Zakon o detektivski dejavnosti (ZDD-1) (SPOT, 2018).

Po Pravilniku o izvajanju Zakona o detektivski dejavnosti mora kandidat osvojiti potrebna strokovna znanja in spretnosti ter se hkrati pripraviti na detektivski izpit, kar je pogoj za pridobitev detektivske licence. Program strokovnega usposabljanja izvaja izvajalec strokovnega usposabljanja in izpopolnjevanja, ki mu je Ministrstvo za notranje zadeve z odločbo podelilo javno pooblastilo. Program usposabljanja zajema različne programske sklope. Ti so pravna ureditev detektivske dejavnosti, opravljanje detektivske dejavnosti, kriminalistika, kazniva dejanja, prekrški in druga pravna ureditev, osnove pravosodnega sistema, javne uprave in upravnega postopka ter etika, človekove pravice in komunikacijske veščine (Pravilnik o izvajanju Zakona o detektivski dejavnosti, 2011).

Detektiv mora tako pri opravljanju svojega dela poznati veliko področij kot so: kriminalistična taktika, metodika in delna tehnika, obligacijsko in gospodarsko pravo, izvršilni in upravni postopek, družinsko in dedno pravo, varnostni in pravosodni sistem, kazensko pravo, ipd. Obenem pa mora biti vešč osnov psihologije, komunikologije, bontona - poznati mora vsa področja človekovega življenja. Strokovno usposabljanje traja 80 ur in je tako teoretično kot tudi praktično. Opravljanje prakse in pripravništva ni obligatorno po zakonu. Strokovno usposabljanje in izpopolnjevanje je hkrati tudi pogoj za pristop k detektivskemu izpitu (Škrabar, 2013).

Izpit za detektiva je obvezen za pridobitev licence. Kandidat ga opravi pri Detektivski zbornici Republike Slovenije. Za pristop k izpitu se je potrebno prijaviti vsaj 15 dni pred razpisanim rokom, in sicer s spletno prijavnico. Izpit je sestavljen iz pisnega dela, ki traja 60 minut, ustni del pa ni omejen oziroma celoten izpit lahko traja največ 180 minut. Izpit je uspešno opravljen, če kandidat skupno zbere več kot 60 odstotkov točk iz vseh vsebinskih sklopov (SPOT, 2017). Program usposabljanja in izpopolnjevanja detektiva in ter način opravljanja detektivskega izpita predpiše Minister za notranje zadeve (»ZDD-1«, 2011).

Vloga za pridobitev licence se vloži pri Detektivski zbornici Republike Slovenije, ki je edini organ, ki lahko izda licenco in detektivsko izkaznico ter prosilca vpiše v evidenco detektivov. Vlogo je možno dobiti na spletni strani Detektivske zbornice Republike Slovenije. Če ima kandidat izpolnjene vse pogoje, ima opravljeno usposabljanje in izpit za detektiva pridobi licenco. Detektivska zbornica vsake štiri leta organizira obdobjno usposabljanje, ki je obvezno za vse detektive. Članstvo v detektivski zbornici je prav tako obvezno za vse detektive (Detektivska zbornica Slovenije, n. d. a).

Licenca preneha veljati, če detektiv pisno izjavi, da ne želi več opravljati detektivske dejavnosti oziroma, če umre. V tem primeru pristojni organ detektiva izbriše iz evidence detektivov in pravnih ali fizičnih oseb, ki opravljajo detektivsko dejavnost po uradni dolžnosti, ko izve za njegovo smrt (»ZDD-1«, 2011).

3.4 Nadzor nad detektivsko dejavnostjo

Detektivska dejavnost v Sloveniji je regulirana gospodarska dejavnost zaradi varovanja javnega reda in varnosti, osebne varnosti in dostojanstva naročnikov, tretjih oseb in detektivov. Zakonodajnopravna ureditev je detektivsko dejavnost združila v tri kategorije. Prva je obveznost varovanja posameznikovih človekovih pravic in svoboščin, obveznost vzdrževanja državnega monopola nad uporabo ukrepov in definicija javne ali zasebne dejavnosti v detektivski dejavnosti. Druge so zahteve oziroma omejitve detektivov v javnem interesu, tretja pa izpostavlja določitev minimalnih etičnih in strokovnih standardov detektivske dejavnosti (obvezno usposabljanje in drugi pogoji za pridobitev licence) (Dvojmoč, 2017).

Detektivska zbornica Republike Slovenije je pristojni organ za detektivsko dejavnost. Ta sprejema kodeks poklicne etike, predlaga pristojnemu ministrstvu program strokovnega usposabljanja, poklicne standarde in kataloge strokovnih znanj in spretnosti ter način opravljanja detektivskega izpita. Ministrstvu predlaga tudi obrazec detektivske izkaznice. Organizira in izvaja obdobjno usposabljanje detektivov. Prav tako kot pristojni organ podeljuje in odvzema licenco za opravljanje detektivske dejavnosti in detektivsko izkaznico ter opravlja naloge, povezane z opravljanjem detektivske dejavnosti tujih detektivov v Republiki Sloveniji ter vodi s tem zakonom predpisane evidence. Opravlja strokovni nadzor nad delom detektivov in detektivskih družb. Pristojni organ opravlja naloge po zakonu, ki ureja postopek priznavanja poklicnih kvalifikacij za opravljanje reguliranih poklicev oziroma dejavnosti v Republiki Sloveniji. Te naloge izvaja kot pristojni organ na podlagi javnega pooblastila, ki ga izda Ministrstvo za notranje zadeve. Ministrstvo za notranje zadeve izvaja nadzor nad izvajanjem nalog detektivske zbornice (ZDD-1, 2011).

Detektivi delujejo pod nadzorom Inšpektorata, ki deluje pod okriljem Ministrstva za notranje zadeve. Preverja obstoj in vsebino evidenc, ki jih je dolžan voditi pristojni organ, preverja obstoj in veljavnost licence za opravljanje detektivske dejavnosti, preverja obstoj in veljavnost pooblastil o izvajanju storitev detektivske dejavnosti, v primeru sklenjene pogodbe preverja namen in veljavnost za izvajanje detektivske dejavnosti, opravlja nadzor nad delom detektivov in detektivskih družb, preverja obstoj in vsebino evidenc, ki jih je detektiv dolžan voditi in ugotavlja spoštovanje določb o izvajanju nalog, ki jih detektiv ne sme opravljati ter pri detektivu ugotavlja način varovanja podatkov, pridobljenih pri opravljanju detektivske dejavnosti ali v zvezi z njo. Inšpektor sme pri izvajanju inšpekcije sodelovati z državnimi organi in organizacijami ter nosilci javnih pooblastil. Torej, obvešča druge državne organe in organizacije o kršitvah, obvešča zbornico o kršitvah zakona in predpisov, izdanimi na njegovi podlagi, ki jih je storil detektiv pri opravljanju svojega dela ali v zvezi z njim, sodeluje z namenom izmenjave strokovne pomoči ali zaradi izvedbe skupnih oblik sodelovanja. Inšpektorji torej lahko zahtevajo pomoč policije in strokovnjakov (ZDD-1, 2011).

V Statutu Detektivske zbornice Republike Slovenije je v 7. členu zapisano, da ta ureja disciplinsko odgovornost detektivov, ki pomenijo kršitev dolžnosti pri opravljanju detektivskega poklica ter dejanja, ki pomenijo kršitev dolžnosti vestnega opravljanja detektivskega poklica ter ureja postopek pred častnim razsodiščem. Kršitve dolžnosti so smatrane, če detektiv s svojim ravnanjem okrne ugled detektivske dejavnosti, če po izpolnitvi pogodbe ne izroči stranki vse v okviru pooblastila zbrane podatke oz. ne izda poročila in specifikacije stroškov, katere je obračunal v računu, če med začasno prepovedjo opravljanja detektivske dejavnosti, opravlja detektivsko dejavnost ali kako drugače izigrava ta ukrep, če opravlja detektivsko dejavnost v imenu in za račun gospodarske družbe ali samostojnega podjetnika, ki nista registrirana ali ne izpolnjujeta drugih pogojev za opravljanje detektivske dejavnosti, če z neresničnimi navedbami, kršitvami zakona ali kodeksa prevzame drugemu detektivu njegovo stranko ali kako drugače neupravičeno škodi delu drugega detektiva, če neposredno ali posredno reklamira detektivsko dejavnost ali išče in pridobiva stranke v nasprotju z zakonom in kodeksom poklicne etike detektivov, če redno ne plačuje članarine ali drugih prispevkov zbornici, če se ne udeleži obveznega obdobjnega usposabljanja ter če pri opravljanju detektivske dejavnosti kako drugače krši zakon, kodeks poklicne etike detektivov Republike Slovenije, statut ali druge splošne akte zbornice ali sklepe njenih organov. Disciplinski ukrepi so opomin, denarna kazen in odvzem pravice do opravljanja detektivske dejavnosti od treh mesecev do enega leta in odvzem licence za opravljanje detektivske dejavnosti. Opomin velja za lažje kršitve, ki nimajo hujših posledic. Denarna kazen je do največ 1000 evrov, ta denar pa je namenjen izključno za strokovno usposabljanje detektivov in nakupu strokovne literature (Detektivska zbornica Slovenije, 2012).

3.5 Število detektivov

Detektivska zbornica RS je organ, ki vodi in vzdržuje evidence detektivov s slovenskim državljanstvom ter tujih detektivov, ki imajo pravico opravljati detektivsko dejavnost v Sloveniji, evidence o izdanih in odvzetih detektivskih licenc in detektivskih družbah, ki opravljajo detektivsko dejavnost. Na spletni strani detektivske zbornice je objavljen seznam detektivov s trenutno veljavno licenco (Detektivska zbornica Republike Slovenije, n. d. a).

Detektivska zbornica RS je bila ustanovljena leta 1995, skupno število detektivov, ki jim je bila podeljena licenca od leta 1996 do 2010 je 141, v število pa so vključeni tudi tisti, ki jim je bila licenca odvzeta oziroma je prenehala veljati (Škrabar, Trivunovič in Požru, 2011).

Vseh detektivov v Sloveniji je trenutno 91, od tega je 61 moških in 30 žensk. Seznam vsebuje ime in priimek detektiva ter številko licence oziroma izkaznice. Če preračunamo število detektivov in število prebivalcev v Sloveniji (na Statističnem uradu RS je uradno število prebivalcev 2.094.060) dobimo razmerje 1:23.011, torej en detektiv pokriva približno 23 tisoč prebivalcev (Detektivska zbornica Republike Slovenije, n. d. a).

Javno dostopen je tudi seznam detektivov, katerih licence so prenehale veljati. Seznam vsebuje 131 detektivov po imenih in priimkih, s številko izkaznice oziroma licence ter z datumom prenehanja veljavnosti licence (Detektivska zbornica Republike Slovenije, n. d. a).

Nadzorovanje zaposlenih – vrste upravičenih nadzorov

V današnjem času se počasi briše meja med zasebnim in službenim. Zaposleni službeno opremo vse pogosteje uporabljajo tudi v zasebnem življenju, kot npr. službeni telefon, službeni prenosni računalnik, službeno vozilo itd. Zaradi digitalizacije in razvoja informacijske tehnologije je vprašanje zasebnosti na delovnem mestu vse bolj kompleksno, izvajanje nadzora nad delom zaposlenih pa dosti cenejše in lažje kot pred leti. Kljub temu, da ima delodajalec lastninsko pravico nad sredstvi in opremo, ki jih pri svojem delu uporabljajo zaposleni in legitimen interes, da preverja ali se delovna oprema uporablja v skladu z njegovimi navodili, to še ne pomeni, da ima pravico, da z namenom izvajanja kontrole poseže v zasebnost zaposlenih. Že na podlagi Zakona o delovnih razmerjih (ZDR-1) mora delodajalec

varovati in spoštovati delavčevo osebnost in ščititi ter upoštevati njegovo zasebnost (Spirit, podjetniški portal, 2019).

V Sloveniji kot pritožbeni, inšpekcijski in prekrškovni organ deluje Informacijski pooblaščenec, ki je med drugim odgovoren tudi za nadzor nad varstvom osebnih podatkov.

»Zakon o delovnih razmerjih [ZDR-1]«, (2013) v 48. členu pravi: »Osebni podatki delavcev se lahko zbirajo, obdelujejo, uporabljajo in posredujejo tretjim osebam samo, če je to določeno s tem ali drugim zakonom ali če je to potrebno zaradi uresničevanja pravic in obveznosti iz delovnega razmerja ali v zvezi z delovnim razmerjem. V 46. členu je prav tako napisano, da »delodajalec mora varovati in spoštovati delavčevo osebnost ter upoštevati in ščititi delavčevo zasebnost«.

4.1 Kontrola bolniškega staleža

Zakon o delovnih razmerjih (»ZDR-1, 2013) v 110. členu pravi, da delodajalec lahko delavcu izredno odpove pogodbo o zaposlitvi, če delavec v času odsotnosti z dela zaradi bolezni ali poškodbe ne spoštuje navodil pristojnega zdravnika, imenovanega zdravnika ali zdravstvene komisije ali če v tem času opravlja pridobitno delo ali če brez odobritve pristojnega zdravnika, imenovanega zdravnika ali zdravstvene komisije odpotuje iz kraja svojega bivanja.

Delodajalec ima vedno pravico izvajati kontrolo delavčeve bolniške odsotnosti, in sicer pri trajanju bolniške odsotnosti do 30 dni ali nad 30 dni, čeprav je takrat delavec »na stroške Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije (v nadaljevanju: ZZZS)«. Iz slednjega izhaja, da takrat nastopi možnost kontrole tudi iz strani ZZZS (ZVD, n. d.).

Kontrola bolniške odsotnosti se najpogosteje opravlja na naslovu prebivališča zaposlenega. Zaposlenega se s kontrolo seznani in preveri ali ta upošteva bolniški red. Na tak način se neupravičeno podaljševanje bolniških staležev že brez vsakršnih neugodnih sankcij močno zmanjša. Previdnost in ozaveščenost med zaposlenimi postaneta višji (Detekta, n. d.).

Zakon o detektivski dejavnosti, ki je pravna podlaga za zbiranje in posredovanje informacij detektivov, določa, da med drugimi podatki detektiv pridobiva tudi informacije o zlorabah pravice do zadržanosti z dela zaradi bolezni ali poškodbe (Tajnshek, n. d.).

4.2 Nadzor bolniškega staleža

Pri nadzoru izvajalci nadzora ugotavljajo, ali je ravnanje zavarovanca v skladu z navodili osebnega zdravnika oziroma imenovanega zdravnika ali zdravstvene komisije, pri tem pa nimajo pravice vpogleda v zdravstveno dokumentacijo; v smislu pridobivanja diagnoze. Delodajalec je upravičen do režima gibanja, s katerim lahko sploh ugotavlja, ali je ravnanje delavca v skladu z navodili osebnega zdravnika oziroma imenovanega zdravnika ali zdravstvene komisije. Za delodajalca lahko režim gibanja pridobiva tudi detektiv. V praksi se je izkazalo, da ga je najbolje pridobivati osebno, saj se s tem zmanjša možnost dopisovanja v osebni zdravstveni karton delavca ali dogovarjanja med delavcem in zdravniškim osebjem. Na podlagi tega lahko nadzor izvaja ZVD takrat, ko gre za bolniško odsotnost nad 30 dni. Ker delodajalec plačuje nadomestilo plače za čas delavčeve odsotnosti z dela zaradi bolezni, tudi za njega smiselno veljajo

pravila o nadzoru nad uresničevanjem pravice iz zdravstvenega zavarovanja, kot so urejena v 265. do 276. členu Pravil obveznega zdravstvenega zavarovanja. Zato lahko tudi on opravlja nadzor delavcev, ki koristijo bolniško odsotnost (ZVD, n. d.).

Detektivi tukaj ugotavljajo, kaj oseba na bolniški odsotnosti dejansko počne. V primeru kršitev lahko delodajalec zakonito ukrepa, saj od detektivov dobi uradno, pravnomočno poročilo in dokazno gradivo (Detekta, n. d.).

4.3 Potni stroški

Povračilo potnih stroškov je pogost način, kako si zaposleni lahko z lažnim prikazovanjem stroškov prevoza na delo zvišajo plačo. Detektivi so pooblaščen tudi za pridobivanje dokaznega gradiva v zvezi z realnimi potnimi stroški, ki jih ima zaposleni. Ko se preveri morebitna zloraba pravice do povračila potnih stroškov, se pripravi poročilo, na podlagi katerega lahko delodajalec pravnomočno odreagira. Dokazno gradivo, ki se pridobi za delodajalca zadostuje za nadaljnje sankcije zoper delavca, ki je pravico nelegalno izkoristil (Detekta, n. d.).

Detektivske agencije opozarjajo tudi na to, da morajo delodajalci pri tem seveda upoštevati sodno prakso, saj je le-ta pomembna za morebitne nadaljnje postopke. Zakon o detektivski dejavnosti daje detektivu možnost osebne zaznave ter morebitne uporabe tehničnih sredstev za evidentiranje dokazov, ki služijo za nadaljnje postopke pred sodišči in drugimi državnimi organi (DP Agencija, d. o. o., n. d.).

4.4 Alkoholiziranost na delovnem mestu

Zakonska podlaga za ugotavljanje dela pod vplivom alkohola, drog in drugih prepovedanih substanc je 51. člen Zakona o varnosti in zdravju pri delu (v nadaljevanju: ZVZD-1) (2011) in morebitni interni akti delodajalcev, kot je na primer Pravilnik o prepovedi in ugotavljanju dela pod vplivom alkohola, drog in drugih prepovedanih substanc. Če slednje ugotavlja detektiv, je zakonska podlaga tudi Zakon o detektivski dejavnosti (ZDD-1). Iz tretjega odstavka 51. člena ZVZD-1 (2011) je razvidno, da zakon ne določa, na kak način se izvaja postopek in način ugotavljanja stanja, saj se le-te določa z internim aktom delodajalca.

Sodna praksa pravi, da je alkotest veljaven tudi, če delodajalec ni imel sprejetega pravilnika (Višje delovno in socialno sodišče Republike Slovenije, 2017).

Delodajalec ima pravico preveriti, ali je zaposleni pod vplivom alkohola, vendar zgolj z osebno privolitvijo zaposlenega. Če delavec alkotest odkloni, mora delodajalec dejstvo, da je bil zaposleni pod vplivom alkohola, dokazovati na druge načine, npr. s pričami (Informacijski pooblaščenec Republike Slovenije, n. d.).

Alkotest se lahko odredi kadarkoli, ko delavec kaže znake vinjenosti ali pa preventivno, skladno z predvidenim načrtom podjetja za področje zdravja pri delu. Po navadi se ga odredi tudi v primerih delovnih nesreč, sporih med zaposlenimi, pritožb strank/sodelavcev zaradi neprimerne/neobičajnega vedenja zaposlenih, ter v primerih drugih neobičajnih dogodkov, pri katerih je upravičeno domnevati, da gre za alkoholiziranost (Detektiv-portal, n. d.).

Zakon o detektivski dejavnosti detektive pooblašča, da lahko izvajajo preizkuse alkoholiziranosti zaposlenih na delovnem mestu (Detekta, n. d.).

Detektiv na delovnem mestu lahko izvede alkotest:

- ◇ kadar obstaja sum, da je oseba pod vplivom alkohola oz. prepovedanih substanc (npr. vedenjski indikatorji, znaki vinjenosti oziroma zasvojenosti ipd.),
- ◇ ob preventivnih ali obdobjnih zdravniških pregledih,
- ◇ po vsaki prometni nesreči s službenim vozilom, kadar tega ne izvede že policija,
- ◇ v primeru hujše delovne nezgode z materialno škodo ali telesnimi poškodbami in
- ◇ zaradi izvajanja preventivnih kontrol kot naključno (nenapovedano) testiranje, ki ga delodajalec lahko opravlja periodično,
- ◇ zaradi pritožb zaradi neprimerne ali neobičajnega ravnanja ali vedenja delavca,
- ◇ v drugih primerih, kadar je to glede na okoliščine primera potrebno (»Zakon o varnosti in zdravju pri delu [ZVZD-1]«, 2011).

4.5 Prepovedane substance

Delodajalec mora zagotavljati varnost in zdravje delavcev. Pojav, ko je delavec v službi pod vplivom prepovedanih drog ali je pri zaposlenemu opažena odvisnost od opojnih substanc oz. odvisnost od droge sili delodajalca v sprejem ustreznih ukrepov. Zasvojenost delavca z drogami je glavni problem problematike droge na delovnem mestu, kar spada v okvir varnosti in zdravja pri delu. Delavec mora biti s postopki testa na droge, ki preverja nedovoljeno uživanje drog vnaprej seznanjen. Omamljenost delavca z opojnimi substancami v službi je hujša kršitev delovnih obveznosti, zaradi katere je delavec disciplinsko odgovoren. Če je zaradi stanja pod vplivom drog in zato slabo opravljenega dela nastala škoda za delodajalca, delavec tudi odškodninsko odgovarja (Detektiv-portal, n. d.).

»ZVZD-1«, (2011) v 51. členu pravi: »Delavec ne sme delati ali biti na delovnem mestu pod vplivom alkohola, drog ali drugih prepovedanih substanc«.

Na podlagi Zakona o detektivski dejavnosti in pooblastila stranke imajo detektivi polna pooblastila za izvajanje testiranj, ki prisotnost drog v telesu med delovnim časom lahko potrdijo. Način ugotavljanja dela pod vplivom drog ne ureja noben pravni akt. Natančen postopek od suma, testiranja do morebitnih sankcij, mora delodajalec natančno opredeliti v internem aktu podjetja (Detekta, n. d.).

4.6 Tatvine na delovnem mestu

Notranje kraje v podjetjih so bolj pogoste kot se delodajalci sploh zavedajo. Zlasti, kadar delo poteka iz oddaljenih lokacij, recimo od doma. Takrat je nadzor onemogočen, varnost informacij in imetja podjetja pred zaposlenimi pa je na splošno zelo slabo nadzorovana. Priložnosti, za notranje kraje v podjetju, je veliko. Tudi za to področje so detektivi izurjeni. Z uporabo ustreznih tehničnih sredstev in postopkov ter s pooblastili, ki jih ima detektiv z veljano licenco, bo pridobil pravnomočne dokaze oškodovanja podjetja. Detektiv pregleda varnostna tveganja in predlaga izboljšave varnostnih sistemov. Svetujejo tudi o nadaljnjih postopkih ob potrditvi notranje kraje in delodajalce ustrezno usmeri (Detekta, n. d.).

Notranje kraje naj bi bile vzrok kar tretjine stečajev. Te postajajo tudi vse bolj prefinjene, saj so storilci vse bolj iznajdljivi. Zaposleni namreč dobro poznajo luknje v varnostnem sistemu (Ozebek, 2016).

Tuje raziskave kažejo, da kar 75 % zaposlenih vsaj enkrat v življenju v službi nekaj odtuji. Podjetja pa to v povprečju opazijo šele po letu in pol. Z velikimi stroški, ki jim jih povzročajo zaposleni s tatvinami, se vsako leto spopadajo predvsem v proizvodnih podjetjih, trgovinah in gostinskih lokalih. Iz podjetja izgine marsikaj, od drobnega inventarja, pisarniškega materiala, kovin in hrane. Nedolžno ni niti tiskanje. Zgolj z uporabo službenega tiskalnika za zasebne potrebe lahko zaposleni podjetje oškodujejo za nekaj sto evrov na leto. Nadzorni sistemi in pravilniki za odkrivanje in preprečevanje notranjih tatvin so pri večini podjetij še vedno pomanjkljivi (Ozebek, 2016).

4.7 Konkurenčna prepoved

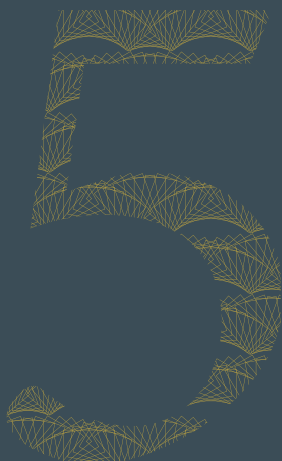
Delodajalec zagotovo ne plačuje delavca za to, da v prostem času deluje kot konkurenca delodajalcu in s tem posredno povzroča finančno škodo. Če delodajalci sumijo, da zaposleni kršijo zakonsko prepoved konkurenčne dejavnosti, detektivi opravijo poizvedbe in pridobijo dokazno gradivo o kršitvah (Detektiv-dva, n. d.).

Zaposleni tako po 39. členu Zakona o delovnih razmerjih (ZDR-1), ne sme med trajanjem delovnega razmerja brez pisnega soglasja delodajalca za svoj ali tuj račun opravljati del ali sklepati poslov, ki sodijo v dejavnost, ki jo dejansko opravlja delodajalec in pomenijo ali bi lahko pomenili za delodajalca konkurenco. Delodajalec lahko zahteva povrnitev škode, nastale z delavčevim ravnanjem, v roku treh mesecev od dneva, ko je zvedel za opravljanje dela ali sklenitev posla, oziroma v roku treh let od dokončanja dela ali sklenitve posla (»ZDR-1«, 2013).

4.8 Konkurenčna klavzula

Če delodajalci sumijo, da zaposleni kršijo pogodbeno prepoved konkurenčne dejavnosti, detektivi prav tako opravijo poizvedbe in pridobijo dokazno gradivo o kršitvah (Detektiv-dva, n. d.).

Če delavec pri svojem delu ali v zvezi z delom po 40. členu Zakona o delovnih razmerjih, pridobiva tehnična, proizvodna ali poslovna znanja in poslovne zveze, lahko delavec in delodajalec v pogodbi o zaposlitvi dogovorita prepoved opravljanja konkurenčne dejavnosti po prenehanju delovnega razmerja. Konkurenčna klavzula se lahko dogovori najdlje za obdobje dveh let po prenehanju pogodbe o zaposlitvi in le za primere prenehanja pogodbe o zaposlitvi s sporazumom med strankama, zaradi redne odpovedi s strani delavca, redne odpovedi delavcu iz krivdnega razloga ali izredne odpovedi delavcu s strani delodajalca, razen v primeru izredne odpovedi iz šeste alineje prvega odstavka 110. člena Zakona o delovnih razmerjih (»ZDR-1«, 2013).

Detektivska zbornica Republike Slovenije

Detektivska zbornica Republike Slovenije je članska organizacija in predstavlja združenje vseh slovenskih detektivov, ki imajo veljavno licenco za opravljanje detektivske dejavnosti (»Zakon o detektivski dejavnosti [ZDD-1]«, 2011). Zbornica je bila ustanovljena dne 21. 10. 1994, na prvi ustanovni skupščini Detektivske zbornice RS. Na ta dan je bil sprejet statut, simbol zbornice in izvoljeno prvo vodstvo (Detektivska zbornica Republike Slovenije [DeZRS], n. d. b).

Gre za pravno osebo javnega prava, ki jo zastopa in predstavlja predsednik zbornice. Članstvo v zbornici je obvezno za vse detektive, ki detektivsko dejavnost opravljajo a) samostojno kot svoboden poklic, b) kot podjetnik posameznik ali c) kot zaposleni pri pravni ali fizični osebi, ki ima v Poslovnem registru vpisano detektivsko dejavnost (DeZRS, 2014).

Zbornica v okviru svojih nalog skrbi za:

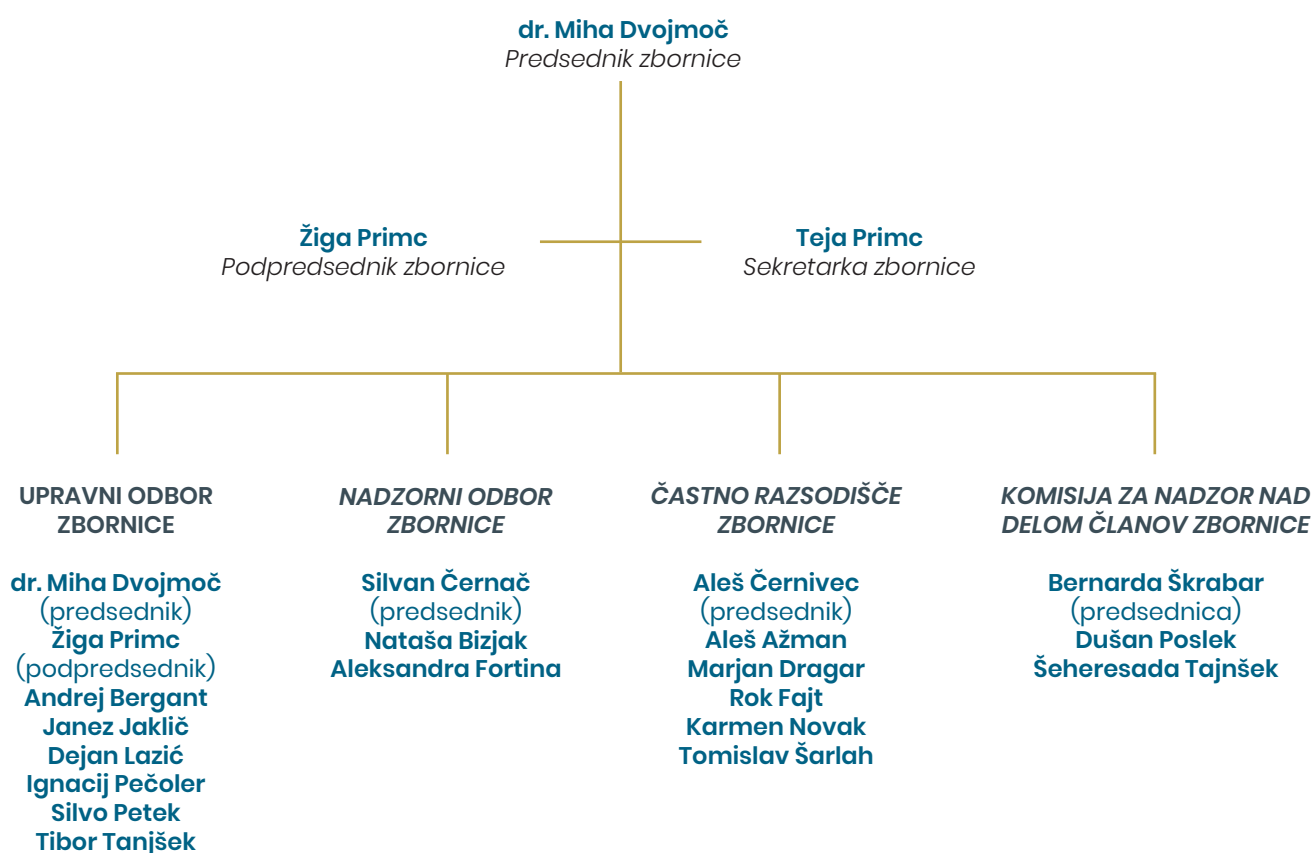
- ◇ ugled, verodostojnost in razvoj detektivske dejavnosti;
- ◇ spremlja in obravnava delo ter problematiko detektivov;
- ◇ zastopa poklicne in socialne interese detektivov;
- ◇ ureja disciplinsko odgovornost detektivov (npr. kršitve poklicnih dolžnosti);
- ◇ opravlja druge z zakonom, drugimi predpisi, statutom in akti zbornice določene naloge (DeZRS, 2014).

Zbornica kot pristojni organ podeljuje in odvzema licence za opravljanje detektivske dejavnosti ter izdaja soglasja k vpisu tujega detektiva/detektivske družbe v register detektivov, ki lahko na območju Republike Slovenije opravljajo detektivsko dejavnost. Poleg tega je zbornica zadolžena še za druge naloge, ki jih izvaja na podlagi določil Upravnega odbora, v skladu z Zakonom o detektivski dejavnosti (DeZRS, 2014).

Detektivska zbornica je sestavljena je v osnovi sestavljena iz petih organov:

- ◇ skupščine;
- ◇ upravnega odbora;
- ◇ predsednika;
- ◇ nadzornega odbora in
- ◇ častnega razsodišča (DeZRS, 2014).

Poleg teh organov, pa lahko skupščina ali upravni odbor ustanovita dodatne komisije in odbore, kot svoja delovna telesa. Detektivska zbornica je trenutno sestavljena iz skupščine in sedmih organov, ki so bili izvoljeni na seji skupščine, dne 3. 2. 2017 – prikazano v spodnjem organigramu (DeZRS, n. d. c).

5.1 Pristojnosti organov

Skupščina

Gre za najvišji organ zbornice, del katerega so vsi detektivski, ki imajo veljavno licenco za opravljanje detektivske dejavnosti in so vpisani v evidenco, ki jo vodi zbornica. Skupščine se skliče po potrebi, vendar vsaj enkrat letno (DeZRS, 2014).

Naloge skupščine:

- ◇ sprejema Statut zbornice in druge splošne akte;
- ◇ sprejema Kodeks poklicne etike detektivov RS;
- ◇ sprejema poslovnik dela;
- ◇ sprejema finančni načrt;
- ◇ voli in razrešuje predsednika, podpredsednika, člane upravnega odbora, člane nadzornega odbora in člane častnega razsodišča;
- ◇ imenuje in razrešuje člane komisij ter odborov;
- ◇ podeljuje častno članstvo zbornice, na predlog upravnega odbora;
- ◇ obravnava poročila organov zbornice;
- ◇ obravnava problematike dela detektivov in druga vprašanja, vezana na delo detektivov in detektivsko dejavnost;
- ◇ obravnava druga vprašanja v okviru svojih nalog, zakona, statuta in drugih aktov zbornice (DeZRS, 2014).

Vsi člani (aktivni detektivski) zbornice imajo torej pravico in hkrati dolžnost, da sodelujejo pri delu skupščine. Detektivski lahko volijo in so voljeni v različne organe zbornice, poleg tega pa so dolžni plačevati članarino zbornici ter druge prispevke, določene s strani upravnega odbora (DeZRS, 2014).

Upravni odbor

Upravni odbor je sestavljen iz devetih članov in je zadolžen za vodenje dela in poslovanja zbornice. Člane upravnega odbora izvoli skupščina, in sicer za mandat štirih let. Delo odbora vodi predsednik zbornice ter sklicuje in vodi seje upravnega odbora (DeZRS, 2014).

Naloge upravnega odbora:

- ◇ sklicuje skupščino in pripravi gradivo za skupščino;
- ◇ izvršuje sklepe skupščine;
- ◇ določa predloge statuta, kodeksa detektivske poklicne etike in drugih splošnih aktov zbornice, ki jih sprejema skupščina zbornice;

- ◇ določa predlog finančnega načrta in sprejema zaključni račun zbornice;
- ◇ lahko sklene pogodbo o zavarovanju detektivov za škodo, ki bi utegnila nastati stranki v zvezi z opravljanjem detektivskega poklica, in določa višino detektivskega zavarovalnega prispevka zbornici;
- ◇ predlaga tarifne postavke detektivskih storitev in daje pojasnila o uporabi tarifnih postavk;
- ◇ odloča v upravnem postopku o vpisih v evidenco detektivov; v posebno evidenco detektivov tujih državljanov ter o izbrisih iz teh evidenc;
- ◇ daje soglasje k vpisu detektivske družbe v sodni register;
- ◇ predlaga izbris detektivske družbe iz sodnega registra, če ni pravno organizacijsko organizirana skladno z zakonom o detektivski dejavnosti;
- ◇ imenuje člane izpitne komisije, člane programskega sveta ter člane drugih komisij in odborov, ki jih ustanovi kot svoja delovna telesa;
- ◇ sprejema programe strokovnega izpopolnjevanja detektivov;
- ◇ sprejema programe za opravljanje detektivskega izpita;
- ◇ obravnava problematiko dela detektivov in druga vprašanja, ki se nanašajo na opravljanje detektivskega poklica, na skladen razvoj detektivske dejavnosti, na položaj in na materialne pogoje detektivov;
- ◇ odloča na drugi stopnji o pritožbah zoper odločbe častnega razsodišča;
- ◇ imenuje in razrešuje sekretarja zbornice;
- ◇ odloča o sklenitvi delovnih in pogodbenih razmerij z delavci strokovne službe zbornice;
- ◇ odloča o sklenitvi drugih pogodb;
- ◇ določa višino prispevkov (zneskov) iz 45. člena tega statuta;
- ◇ opravlja druge naloge, določene s tem statutom in z drugimi splošnimi akti zbornice (DeZRS, 2014).

Predsednik zbornice

Predsednika voli in razreši skupščine. V času njegove odsotnosti oz. zadržanosti ga nadomešča podpredsednik oz. član upravnega odbora s pooblastilom (DeZRS, 2014).

Naloge predsednika zbornice:

- ◇ zastopa in predstavlja zbornico doma in v tujini;
- ◇ izvršuje sklepe skupščine in upravnega odbora zbornice;
- ◇ podeljuje detektivske izkaznice in značke;
- ◇ podeljuje detektivske licence ter priznanja zbornice;
- ◇ izdaja sklepe in odločbe s področja svojih nalog;
- ◇ odobrava izplačila denarnih zneskov do vrednosti dva tisoč (EUR) tolarske protivrednosti po srednjem tečaju banke Slovenije, o čemer je dolžan polletno obveščati člane upravnega odbora zbornice;
- ◇ v nujnih primerih ukrepa v zadevah iz pristojnosti upravnega odbora zbornice, o čemer je dolžan obvestiti člane upravnega odbora v 15 dneh;
- ◇ podpisuje in objavlja splošne akte, katere je sprejela skupščina zbornice ali upravni odbor;
- ◇ daje predloge za uvedbo disciplinskega postopka pred častnim razsodiščem zoper detektive, ki so utemeljeno osumljeni, da so s svojim dejanjem ali ravnanjem storili disciplinski prekršek;
- ◇ opravlja druge naloge, za katere ga pooblasti upravni odbor (DeZRS, 2014).

Nadzorni odbor

Nadzorni odbor je sestavljen iz štirih članov, ki jih izvoli skupščina, za mandat štirih let.

Naloge nadzornega odbora:

- ◇ nadzoruje finančno poslovanje zbornice;
- ◇ najmanj dvakrat letno pregleda finančno poslovanje in premoženjsko stanje zbornice;
- ◇ poroča upravnemu odboru in skupščini zbornice o pregledu finančnega poslovanja;
- ◇ pregleduje zaključne račune zbornice (bilanca uspeha in stanja) in sestavi poročilo za skupščino (DeZRS, 2014).

Častno razsodišče

Častno razsodišče je sestavljeno iz sedmih članov, ki jih izvoli skupščina, za mandat štirih let. Častno razsodišče odloča o postopkih v senatu treh članov, ki jih imenuje predsednik razsodišča. Postopke pred razsodiščem pa podrobneje ureja Pravilnik o postopku pred častnim razsodiščem Detektivske zbornice Slovenije (DeZRS, 2014).

Naloge častnega razsodišča:

- ◇ vodi postopke pred častnim razsodiščem;
- ◇ odloča o disciplinskih zadevah zoper detektiva;
- ◇ vodi postopek in odloča o sporih med člani zbornice oz. člani zbornice in tretjimi osebami (DeZRS, 2014).

Sekretar / Strokovna služba zbornice

Sekretarja oz. sekretarko zbornice imenuje in razreši upravni odbor, bodisi za določen ali nedoločen čas. Za to delo se lahko poteguje oseba, ki ima najmanj višjo izobrazbo ter pet let delovnih izkušenj (DeZRS, 2014).

Naloge sekretarja/sekretarke:

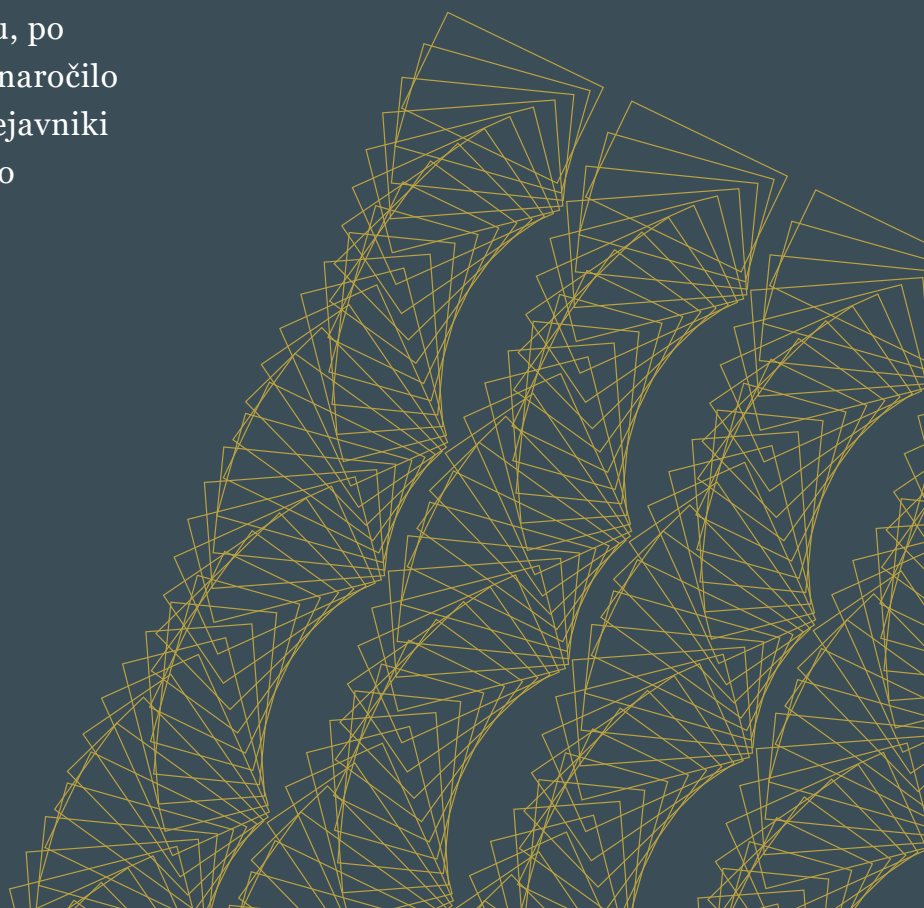
- ◇ vodi strokovno službo zbornice;
- ◇ skrbi za pripravo gradiva za nemoteno delo skupščine, odborov in drugih teles zbornice;
- ◇ druge naloge, ki jih določajo notranji akti zbornice (DeZRS, 2014).

Analiza vprašalnika

Glavno vodilo pri oblikovanju priročnika so bili rezultati anketnega vprašalnika, ki smo ga poslali več podjetjem, odgovore pa prejeli od desetih (10) podjetij, ki so trenutno ali so v preteklosti že bili naročniki detektivskih storitev. Pri tem nas je najbolj zanimalo, kako pogosto nadzorujejo svoje zaposlene, katerih detektivskih storitev se največkrat poslužujejo in kako pogosto, kdo največkrat opravlja nadzor nad zaposlenimi v njihovem podjetju, po katerih kriterijih se odločajo za naročilo detektivskih storitev in kateri dejavniki najbolj vplivajo na njihovo izbiro izvajalcev detektivskih storitev.

Anketni vprašalnik je bil narejen v spletnem orodju 1ka. Zajemal je triintrideset (33) vprašanj odprtega in zaprtega tipa. Anketo je v celoti izpolnilo 10 anketirancev.

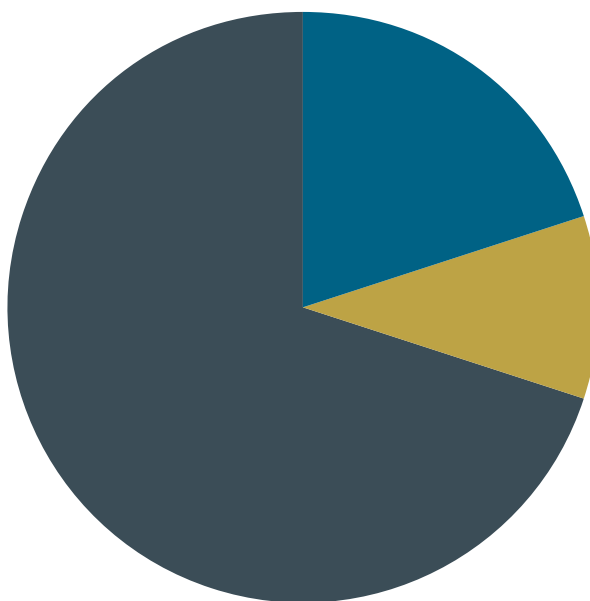

Povzetek analize in ugotovitve:

90 % vprašanih včasih nadzoruje zaposlene s pomočjo detektivov, 10 % pa nikoli.

Koliko anketirancev se poslužuje detektivskih storitev?

detektivi (7)
zaposleni (2)
zunanji sodelavci (1)

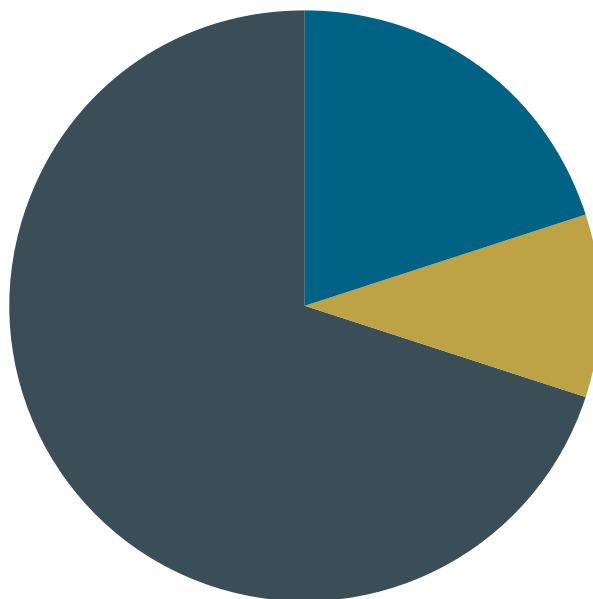
Graf 1: Posluževanje detektivskih storitev

Tabela 2: Pogostost odločanja za določeno storitev

VRSTA STORITVE	Kako pogosto se odločate? (včasih, redno, pogosto, zelo pogosto)	Število anketirancev
Kontrola bolniškega staleža	včasih	9
Nadzor bolniškega staleža	včasih	4
Test alkoholiziranosti	včasih	2
Test na prepovedane substance	/	/
Kontrola potnih stroškov	včasih	1
Preiskovanje kraj v podjetju	včasih	1
Vročanje	včasih pogosto	4 1
Preiskovanje prevar	včasih	1
Drugo	včasih	1

Kdo (po vašem mnenju) opravlja nadzore v podjetjih?

detektivi (7)
zaposleni (2)
zunanji sodelavci (1)

Graf 2: Opravljanje nadzorov v podjetjih

Za naročilo storitev se odločajo na podlagi priporočil (4 anketiranci) in na podlagi **preteklega sodelovanja** (5 anketirancev) in **če je zavezanec za javna naročila** (1 anketiranec). Ne odločajo pa se na podlagi predstavitev na ponudnikovi spletni strani in na podlagi marketinške aktivnosti ponudnika.

1 anketiranec včasih preveri, če ima ponudnik potrebno licenco za zavarovanje odgovornosti, 1 anketiranec preveri po potrebi, 6 vprašanih pa preveri vedno.

Ali bi v **primeru dovolj nizke cene, izbrali izvajalca za detektivske storitve brez potrebne licence?**

9 anketirancev nikoli, 1 po potrebi in ne pričakuje zapletov v primeru izbire.

◇ **Izkušnje s ponudniki detektivskih storitev brez licence:**

Tabela 3: Številčnost ponudnikov detektivskih storitev

Kolikokrat?	Število anketirancev
nikoli	8
1-krat do 2-krat	1
več kot 6-krat	1

◇ **Tarča marketinških aktivnosti s strani tovrstnih ponudnikov brez licence:**

Tabela 4: Številčnost marketinških ponudnikov brez licence

Kolikokrat?	Število anketirancev
nikoli	5
1-krat do 2-krat	4
3-krat do 6-krat	1

◇ **Kdo lahko opravlja nadzore zaposlenih glede na storitve?**

Tabela 5: Opravljanje nadzorov

	Samo detektiv	Tudi druge osebe
Kontrola bolniškega staleža	4	6
Nadzor bolniškega staleža	6	4
Test alkoholiziranosti	3	7
Test na prepovedane substance	5	5
Kontrola potnih stroškov	6	4
Preiskovanje kraj znotraj podjetja	3	7
Vročanje	5	5
Preiskovanje prevar	5	5

◇ **Pomembnost spodnjih navedb ob naročilu detektivskih storitev:**

Tabela 6: Pomembne informacije pri naročanju detektivskih storitev

1 – nepomembno, 5 – zelo pomembno	1	2	3	4	5	povprečje
Odzivnost	1	x	x	1	8	4,5
Cena	x	x	4	5	1	4
Kvaliteta storitve	1	x	x	x	9	4,6
Hitrost opravljene storitve	1	x	x	1	8	4,5
Preteklo sodelovanje	x	1	2	4	3	3,9
Zakonska podlaga	1	x	1	x	8	4,4

Organigram 2: Pomembnost (zgoraj: najbolj pomembno, spodaj: najmanj)

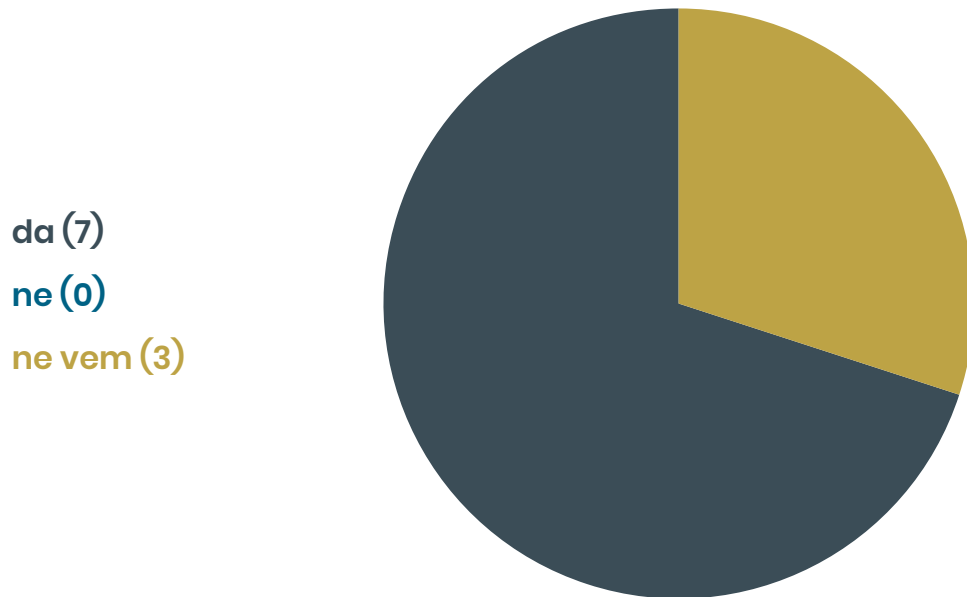
Tabela 7: Za katere naloge je smiselno uporabiti detektive?

Storitev	Število anketirancev
Kontrola bolniškega staleža	6
Nadzor bolniškega staleža	7
Test alkoholiziranosti	4
Test na prepovedane substance	3
Kontrola potnih stroškov	5
Preiskovanje kraj v podjetju	6
Vročanje	8
Preiskovanje prevar	7
Drugo	1

v kolikor družba nima sama organizirane ekipe za preiskovanje prevar je najboljša izbira detektiv, drugače pa je priporočljivo sodelovanje z detektivom

Ugotovili smo, da detektivske storitve lahko naroča uprava družbe, direktor, kadrovska služba, pravna služba, vsak, seveda pa je vse odvisno od tega, kako ima podjetje urejene zadeve.

Ali sta po vašem mnenju Zakon o detektivski dejavnosti in uredba GDPR povezana?

Graf 3: Povezanost ZDD-1 in GDPR-ja

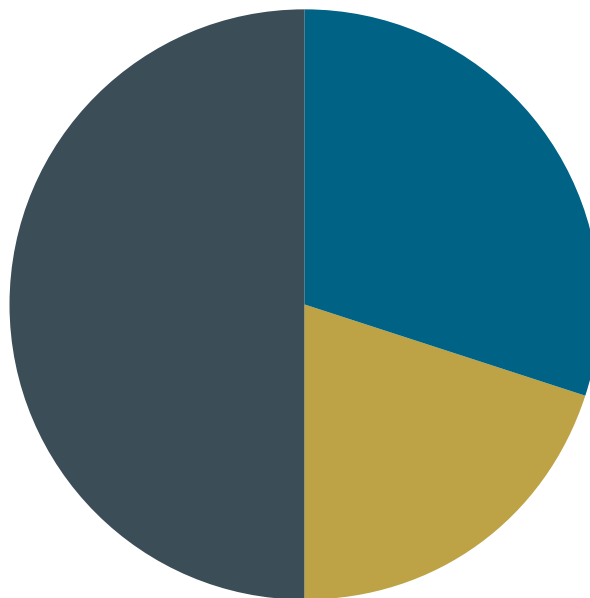
Anketiranci povezavo vidijo predvsem v skladnosti delovanja, pogodbeni obdelavi osebnih podatkov, predvsem pri vrsti del, ki se nanaša na varovanje osebnih podatkov in njihovo uporabo.

Anketirancem se zdi smiselno uporabljati detektivske storitve kot preventivo v 80 % in v 20 % le v primeru težav/incidentov.

Če bi iskali detektiva, bi se trije (3) anketiranci odločili za iskanje kontakta na spletni strani Detektivske zbornice Republike Slovenije, šest (6) anketiranih pri poslovnem partnerju ali osebi, za katero vedo, da je z detektivi že sodelovala in en (1) anketiranec bi se pozanimal o referencah detektiva na DeZRS, saj je v Sloveniji po njegovem mnenju malo dobrih zavarovalniških detektivov. **Malo dobrih zavarovalniških detektivov** pa predstavlja tudi **pomanjkanje na področju ponudbe detektivskih storitev**.

Če bi bil v Sloveniji na voljo kakovosten, strokoven vir informacij na področju varnosti, ki bi obravnaval predvsem teme, ki zadevajo podjetja in njihovo poslovanje ter nove vsebine izdajal redno, bi vas tovrstna vsebina zanimala?

da (3)
ne (2)
ne vem (5)

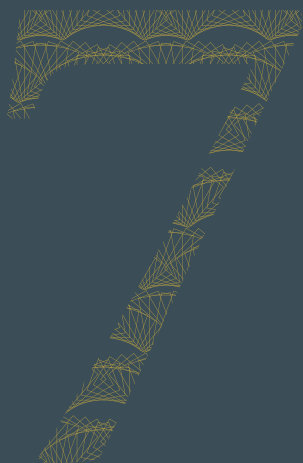

Graf 4: Potreba po publikaciji

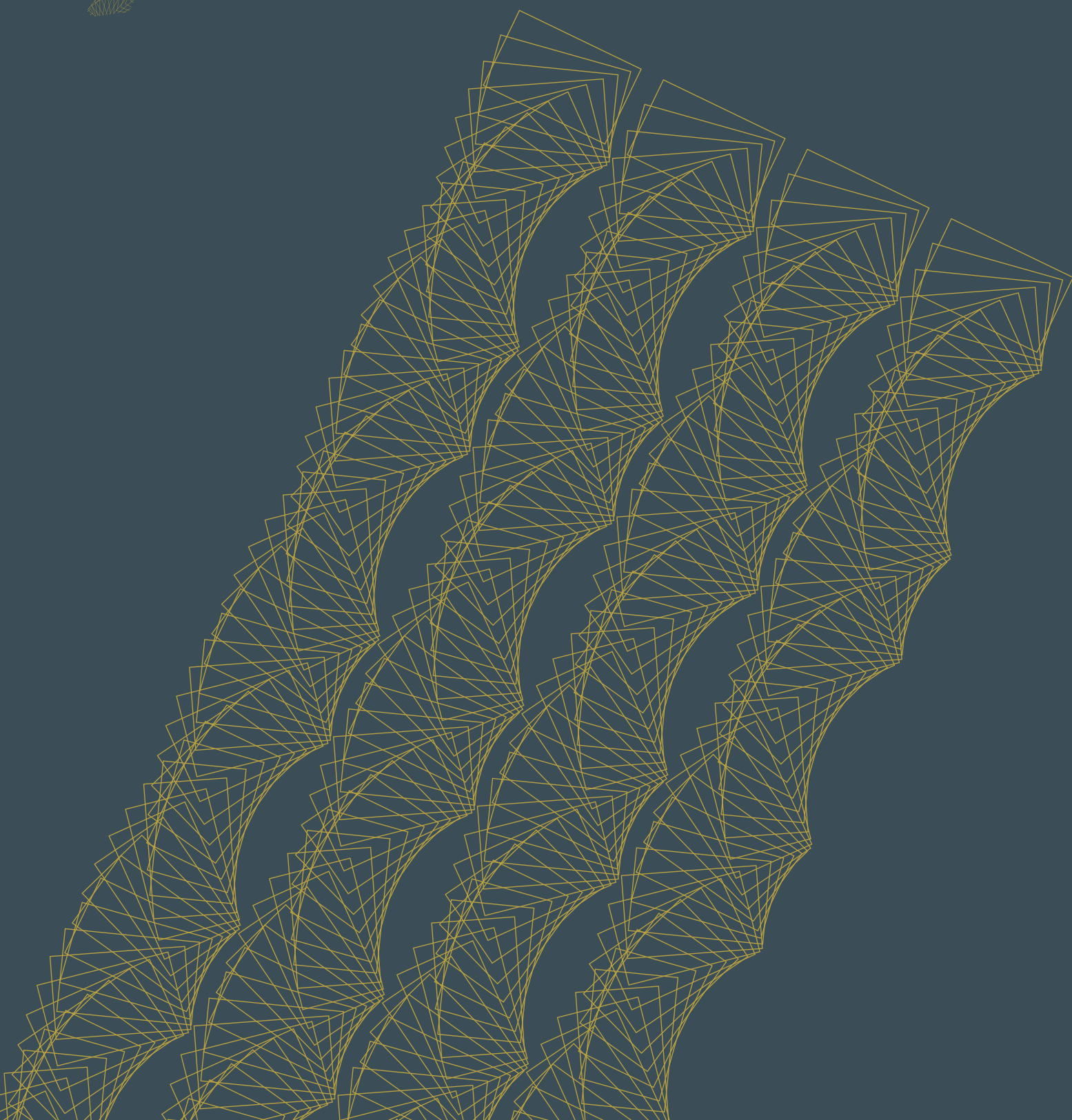
Pri vprašanju o plačljivih tovrstnih vsebinah pa **se polovici** zdi smiselno, da bi bile za takšne vsebine odprte naročnine.

Anketirance bi zanimal priročnik/spletna stran, ki bi vsebovala pregled vseh uporabnih informacij in napotkov za naročnike detektivske dejavnosti. Informacije, do katerih bi želeli dostopati v publikacijah pa so:

- ◇ novosti in razvoj na področju detektivske dejavnosti,
- ◇ dobre prakse,
- ◇ vrste storitev, ki jih ponujajo,
- ◇ pomembna pravna opozorila,
- ◇ opisi pravilne pravne izpeljave postopkov in najpogostejših napak,
- ◇ koristne povezave za več informacij na določeno temo, ipd.

Napotki za naročnike

7.1 Napotki DeZRS

Izbira pravega detektiva ni enostavna naloga. Ko se znajdemo v situaciji, ko potrebujemo pomoč detektiva pomeni, da potrebujemo nekoga, ki mu bomo 100% zaupali. Zato moramo biti pri izbiri detektiva pozorni na več dejavnikov. V nadaljevanju si bomo ogledali nekaj napotkov za naročnike detektivskih storitev.

Trg je poln izkušenih in dobrih detektivov, hkrati pa lahko naletimo na »kvazi detektive«, ki nezakonito ponujajo tovrstne storitve. Pomembno je torej, da izberemo detektiva, ki ima **veljavno licenco za opravljanje detektivske dejavnosti**. Na spletni strani Detektivske zbornice RS se nahaja seznam vseh delujočih detektivov, kjer lahko preverimo njihovo aktivnost. Vsak detektiv se je dolžan predstaviti z značko in izkaznico, ki mu jo podeli Detektivska zbornica Republike Slovenije. V primeru, da izberemo posameznika, ki nezakonito ponuja detektivske storitve, lahko med samim procesom reševanja našega primera naletimo na številne težave in nevšečnosti (DeZRS, n. d. d). Poleg veljavne licence lahko pri detektivu preverimo tudi njegovo **licenco, reference, izkušnje in izobrazbo**. Na podlagi tega lahko naredimo ožji izbor primernih detektivov, za naš dotični primer. Pozanimajte se tudi, **kdaj lahko izbrani detektiv prične z delom**. To je pomembno predvsem v primeru, ko ste časovno omejeni in potrebujete rešitve čimprej.

Ko izberemo detektiva, mu **predstavimo svoj problem** in povemo, **na katera vprašanja potrebujemo odgovore** – katere informacije in dokaze potrebujemo. Potem, ko bomo detektivu predstavili svoj problem, bo le-ta ocenil okoliščine dela, težavnost primera in časovni okvir. Glede na to detektiv določi **okvirno ceno**. Detektivska zbornica kot priporočljivo urno postavko navaja 70,00 eur. Seveda pa lahko cena odstopa glede na zahtevnost primera in ceno, ki jo ima izbrani detektiv na trgu. Detektivu plačamo tudi kilometrino, dnevnice in ostale razumne stroške, ki nastanejo pri njegovem delu. Če se z dogovori strinjamo, potem **z detektivom sklenemo pogodbo**. Pri podpisu pogodbe bodite pozorni na vsa njena določila (DeZRS, n. d. d).

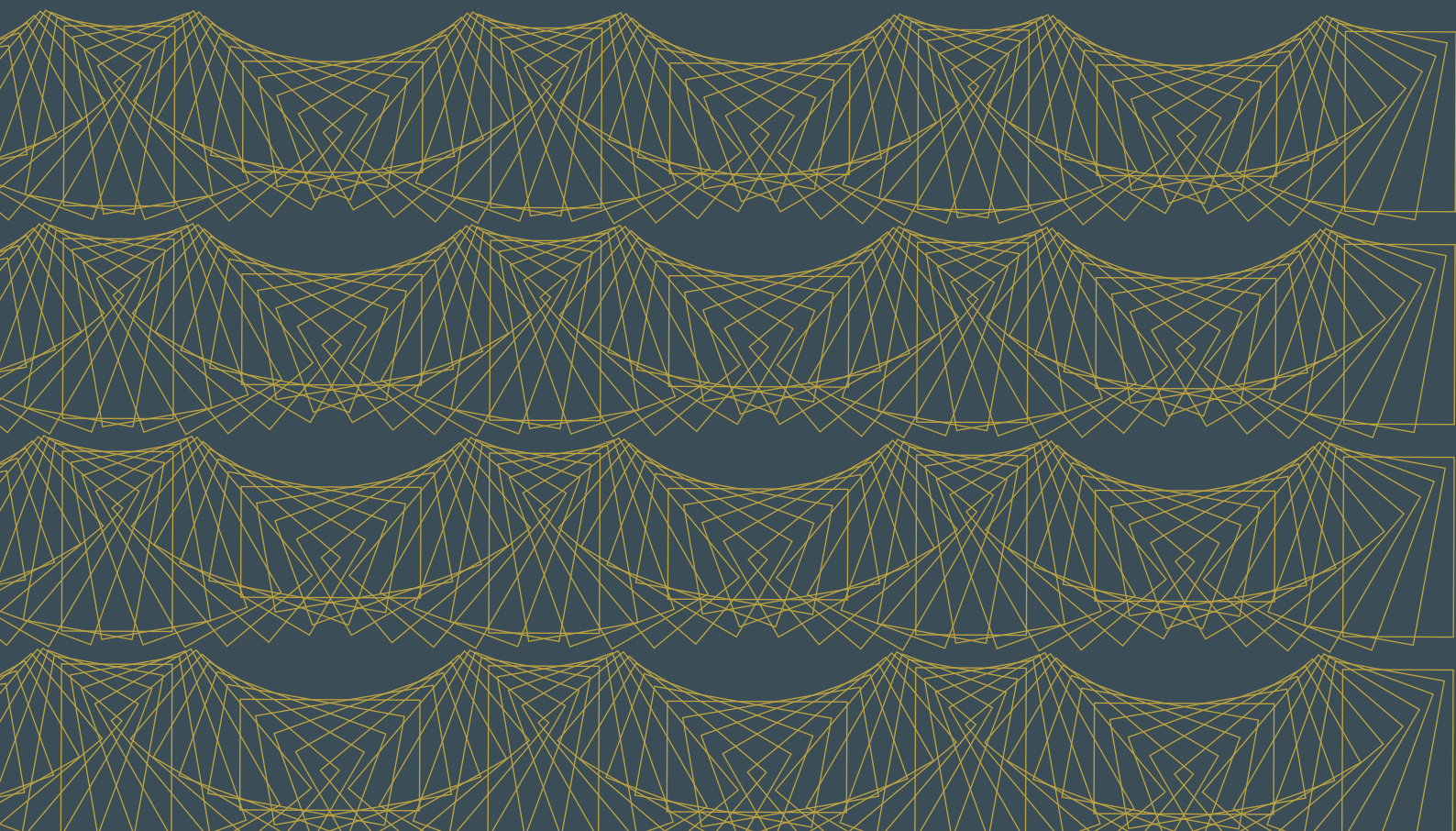
Detektivi se pri svojem delu trudijo uspešno rešiti vse primere, vendar je potrebno razumeti, da lahko nekatera vprašanja, kljub njihovim izkušnjam in znanju, vseeno ostanejo nerešena oz. drugačna, kot bi naročnik pričakoval. Kljub temu, je naročnik dolžan plačati dogovorjen znesek, kot ga predvideva sklenjena pogodba (DeZRS, n. d. d).

Detektivi pri svojem delu opravljajo naloge, ki jih določa Zakon o detektivski dejavnosti. Le-ta opredeljuje dovoljene oblike dela, njihove dolžnosti, pravice, upravičenja in prepovedi (»ZDD-1«, 2011). Vsak detektiv pa je pri svojem delu **vezan k molčečnosti in zaupnosti**. Na željo naročnika lahko pogled pogodbe, z detektivom podpišete tudi izjavo o ne razkrivanju informacij (angl. »NDA« Non Disclouser Agreement).

Mnenje detektivov o upravičenih nadzorih na delovnem mestu

Pri projektu so kot pedagoški in delovni mentorji sodelovali trije (3) aktivni detektivi, med njimi tudi predsednik Detektivske zbornice Republike Slovenije. Detektivi so v nadaljevanju zaupali svoje izkušnje, mnenje ter dobre prakse pri nadzorovanju zaposlenih na delovnem mestu.

Tina Kramberger, detektivka

Z detektivsko dejavnostjo se ukvarjam že več let in moram reči, da sem v praksi doživela že marsikaj. Podjetja, oziroma posamezne odgovorne osebe, s katerimi sodelujem, imajo različne poglede na delo, zaposlene in nadzor na delovnem mestu. Iz tega razloga se razlikujejo moje storitve, saj je vsako delo prilagojeno specifičnim potrebam in željam naročnikov. Res je, da priporočam smernice in jih seznanim z dobro prakso, pri čemer opažam, da mi naročniki popolnoma zaupajo. Pri delu seveda upoštevam njihove želje, saj ni vsem delodajalcem cilj, da ob (hujši) disciplinski kršitvi delavca odpustijo. Tako je velikemu številu delodajalcev, na primer ob pozitivnem alkotestu v interesu, da delavcu pomagajo pri morebitnih težavah z alkoholom in delavca kot takšnega ne želijo izgubiti.

Kot **dobra praksa** se je izkazala preventiva; to pomeni redno izvajanje alkotestov, kontrol bolniškega staleža in podobno. Delavci so tako seznanjeni, da lahko pridem npr. enkrat na mesec ali enkrat na tri mesece. Na terenu ob kontroli bolniškega staleža sem tako že slišala, da so me že pričakovali. Takšen delavec si najverjetneje ne bo vzel bolniškega staleža takrat, ko za to ne bo res nujno potrebno in ga izkoriščal (npr. šel v tem času na morje, če tega ne bo imel dovoljenega).

Naslednja stvar, ki jo opažam **kot dobro prakso**, so ukrepi, ki jih delodajalci sprejmejo ob kršitvah. Napačno je namreč mišljenje, da bo sama izvedba alkotesta rešila problematiko uživanja alkohola na delovnem mestu, če se po pozitivnem alkotestu nič ne zgodi (delavec ni poklican na sestanek, ne dobi nobenega opomina ...).

Ob izvajanju kontrol bolniškega staleža pa večkrat naletim na situacijo, kjer se mi delavci popolnoma zaupajo in potožijo o vseh stvareh, ki jih bremenijo v službi. Največkrat je vzrok slaba komunikacija z delodajalci in posledično slabi odnosi. Zato se mi zdi upravičen pomislek, da se bodo razmere še bolj zaostriale, če delodajalec angažira detektiva. Iz tega razloga je še toliko bolj smiselno uporabljati preventivo, saj se s tem kontrolirani delavec ne počuti (toliko) izpostavljenega, saj gre za rutinske storitve.

Večkrat se mi zdi, da delodajalci in delavci izkoristijo moj položaj kot nevtralno osebo, ki ji lahko zaupajo, saj se mi zdi, da na terenu potem vedno izvajam neke vrste mediacijo. Imela sem primer, ko je bila delavka na delovnem mestu s fizično obremenitvijo in na bolniškem staležu zaradi nosečnosti, ampak je bila noseča zgolj nekaj tednov in delodajalcu tega (še) ni povedala. Na drugi strani pa je bilo delodajalcu nenavadno in sumljivo, da je delavka na bolniškem staležu, če je z njo vse v redu, videvali so jo v kraju ... *Ker sem mediatorica, sem k dotični zadevi pristopila sočutno s pogovorom in na ta način mirno rešila zadevo.*

V praksi se je že večkrat zgodilo, da se je ob izvedbi kontrole bolniškega staleža ugotovilo, da delavec na navedenem naslovu ne prebiva več, in sicer tudi po več let. Slednje se po navadi zgodi v primerih, ko se preselijo bližje službi in spremembe namensko ne javijo, da lahko še naprej dobivajo višje povračilo potnih stroškov prevoza na delo in z dela.

Ljudje smo različni in naš nivo poštenosti je velikokrat odvisen od več dejavnikov. Menim, da je povsem utopično pričakovati, da bomo z detektivskimi storitvami rešili probleme na delovnih mestih. Upam pa si trditi, da jih lahko bistveno zmanjšamo in z ustreznim pristopom in komunikacijo izboljšamo tudi medsebojne odnose.

Žiga Primc, detektiv

Nadzor zaposlenih je v marsikaterem (slovenskem) podjetju še vedno tabu tema. Večja podjetja se sicer različnih nadzorov pri zaposlenih poslužujejo, vendar to prevečkrat velja za oddelke, ki niso del uprave (npr. skladišče, proizvodnja, transport). Pri nadzoru je po mojih izkušnjah prevečkrat čutiti neenakost oziroma privilegiranost pri zaposlenih. Tisti, ki so bližje neki odgovorni funkciji imajo lahko določeno protekcijo. Po drugi strani pa je potrebno razumeti podjetja, ki nadzore izvajajo nad delavci, ki delajo s težko mehanizacijo, s potencialno nevarnimi stroji in podobno, saj lahko tam hitro pride do težjih poškodb.

Sam **zagovarjam pristop, ki temelji na enakopravnosti in kjer vodstvo podjetja ubere pristop vodenja z zgledom**. Izjemno redki so primeri kjer bi npr. direktor srednje velikega podjetja prvi opravil alkotest in pokazal, da se na delovnem mestu ne pije. Obstajajo seveda tudi nekatere izjeme, kjer se je to že zgodilo, vendar ko govorimo o nadzoru zaposlenih ne more mimo namigovanj, da so tega nadzora deležni le nekateri oziroma nekatere skupine zaposlenih, ne pa vsi. Razlog vidim v pristopu, ki temelji le na hitrem kaznovanju očitnih kršiteljev, saj se razne kontrole in nadzore izvaja takrat, ko obstaja utemeljen sum, da je nekdo pod vplivom ali da zlorablja svoje pravice na način, ki je zakonsko sporen. Bistveno bolj učinkovit bi bil sistematičen pristop, ki nebi delal izjem, ki bi temeljil na rednih, naključnih testih in bi v prvi vrsti skrbel za visoko zavedanje pomembnosti varstva pri delu in posledično malo kršitev. V kolikor podjetje uspe ustvariti dobro organizacijsko kulturo, ki zaposlene v prvi vrsti vzpodbuja k odgovornemu delu in jih za to tudi nagrajuje (ne nujno v denarnem smislu), to zanj pomeni dolgoročno uspešnost in zdravje zaposlenih. Omenjeno organizacijsko kulturo se da v slovenskem prostoru opaziti pri (trenutno le) peščici podjetij, ki to uspešno vzpostavljajo in vzdržujejo po zgledu »največjih« podjetij, ki so sinonim za dobre delovne pogoje. Sam sem imel priložnost spoznati primere dobre prakse kot tudi tiste, ki se nikakor ne morejo pohvaliti z zglednim vodenjem.

Opažam, da je podjetjem v večini primerov pomembnejša cena, kot pa sama kvaliteta opravljene storitve. Posledično se podjetja za določene storitve odločajo pri ponudnikih brez detektivske licence, ki pa so nezakonita, vendar ti primeri ne pridejo velikokrat na (čeprav so nekateri prišli tako daleč in bili tudi neuspešni zaradi nezakonitega izvajanja). Tisti, ki se informirajo preden se odločijo za nadzor zaposlenih hitro spoznajo, da je pravilen in zakonit postopek ključen za njihovo uspešno delo. V nasprotnem primeru lahko trpijo velike finančne posledice, ki jih prvotno nikakor niso predvideli. Uporaba detektivov za preverjanje disciplinskih kršitev zaposlenih oziroma njihov nadzor, ko ta temelji na pravni podlagi, je v večini primerov edina zakonita izbira, ki pa je opravljena strokovno in s čim manjšim poseganjem v posameznikovo zasebnost. S pravo izbiro izvajalca (detektiva) za opravljanje nadzora nad zaposlenimi lahko podjetja zgradijo organizacijsko kulturo, ki bo temeljila na transparentnosti, strokovnosti in bo vzpodbujala zaposlene, da na delovnem mestu ravnaajo odgovorno. S tem se izognemo večini delovnih nesreč, odsotnosti z dela zaradi poškodbe/bolezni in drugih situacij, ki negativno vplivajo na delovno klimo in nenazadnje prispeva k boljši bilanci zaradi manjših stroškov, ki so posledica teh neželjenih situacij. To pa je nekaj kar je v interesu vsakega managerja.

Dr. Miha Dvojmoč, predsednik Detektivske zbornice Slovenije

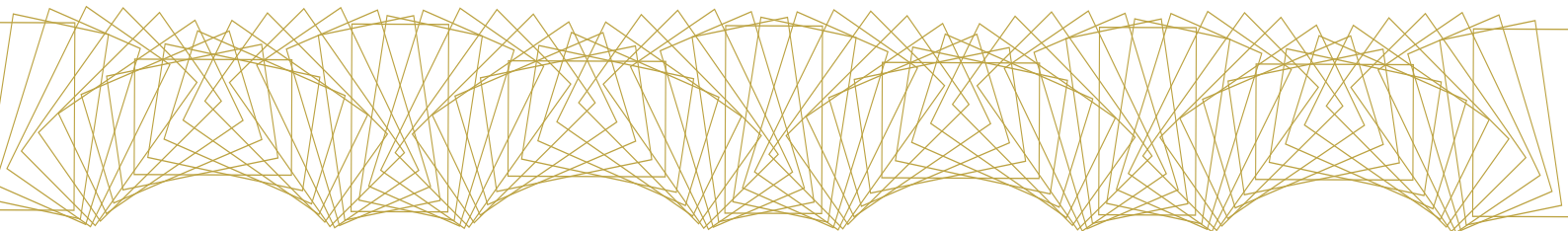
Izvajanje nadzorov nad zaposlenimi je vedno pereče vprašanje. Z nadzori posegamo v temeljne človekove pravice in svoboščine zato je prav, da posege opravijo posegi, ki imajo znanje, v zakonskih (ne pa tudi podzakonskih ali internih) aktih določene pravice – v primeru detektivov upravičenja.

Slovenska zakonodaja ločuje že zaposlene v javnem sektorju in v zasebnem sektorju, kar prikazuje tudi moč sindikatov javnega sektorja in zaposlene postavlja v neenakopravno pozicijo, tako bi po mojem mnenju bilo potrebno izenačiti možnosti nadzora v javnem in zasebnem sektorju.

Seveda pa potencialni strah izvira predvsem iz nepoznavanja detektivske dejavnosti ter vstopnih pogojev, ki jih morajo detektivi izpolnjevati, da svoje delo lahko opravljajo, predvsem visoka izobrazbenost, detektivsko usposabljanje ter izpit in varnostno preverjanje. Podjetja z najemom detektiva dobijo visokokvalificirano osebo, ki de facto zna in sme posegati v pravice posameznika ob tem pa je varnostno preverjen in stalno nadziran. Na koncu je za stranko predvsem pomembno ali bo poseg, ki ga je njen pooblaščenec (v našem primeru detektiv) izvedel zakonsko skladen in bo zdržal tudi sodno presojo, to pa je tista pravna varnost, ki je stranki ostali ne morejo zagotoviti.

Za dodatno opravnomočenje detektivske dejavnosti bo potrebno delo tako detektivov, kakor tudi Detektivske zbornice Republike Slovenije, ki bo temeljilo na ozaveščanju pravnih in fizičnih oseb in s tem tudi strokovne javnosti o prednostih sodelovanja z detektivi v navedenih primerih in širše.

Viri in literatura

Association of British investigators [ABI]. (n. d.). *Our investigators services*. Pridobljeno na <https://www.theabi.org.uk/our-investigators-services>

Austria Corporate Investigators, (2017). *Insurance Investigation Services in Austria*. Pridobljeno na <http://www.austriacorporateinvestigators.com/insurance-investigations.html>

Blažek, N. (2002). Detektivstvo v Republiki Hrvaški. *Detektiv: glasilo detektivske zbornice Republike Slovenije*, IV(1-2), 5-6. Pridobljeno na http://www.detektiv.si/files/detektiv/detektiv2002_1-2-1.pdf

Christián, L. in Sotlar, A. (2018). Private Security Regulation in Hungary and Slovenia – A Comparative Study Based on Legislation and Societal Foundations. *Varstvoslovje*, 20(2), 143-162. Pridobljeno na https://www.fvv.um.si/rv/arhiv/2018-2/01_Christian_Sotlar_rV_2018-2.pdf

CoESS. (2013). Private Security services in Europe CoESS - Facts and Figures 2013. Coess.org. Pridobljeno na <https://www.coess.org/newsroom.php?page=facts-and-figures>

Confederation of European Security Services [CoESS]. (2013). *Private security services in Europe: CoESS Facts and Figures 2013*. Pridobljeno na <https://www.coess.org/newsroom.php?page=facts-and-figures>

Čas, T. in Kramberger, T. (2011). Poznavanje detektivske dejavnosti v Republiki Sloveniji. V T. Pavšič Mrevlje (ur.), 12. slovenski dnevi varstvoslovja (str. 1–19). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede

Detekta. (n. d.). Bolniška odsotnost. *Detekta.si*. Pridobljeno na <https://www.detekta.si/bolniska-odsotnost/>

Detektiv-dva (n. d.). Pravne prakse nadzora nad zaposlenimi. *Detektiv-dva.si*. Pridobljeno na <https://www.detektiv-dva.si/pravne-prakse-nadzora-nad-zaposlenimi/>

- Detektiv-portal. (n. d.). Nadzor bolniške. *Detektiv-portal.si*. Pridobljeno na <http://www.detektiv-portal.si/nadzor-bolniske.html>
- Detektivska zbornica RS. (18. 4. 2012). *Statut Detektivske zbornice RS*. Pridobljeno na <https://www.detektivska-zbornica-rs.si/statut-detektivske-zbornice/>
- Detektivska zbornica Republike Slovenije [DeZRS]. (2014). *Statut Detektivske zbornice RS*. Pridobljeno na <https://www.detektivska-zbornica-rs.si/statut-detektivske-zbornice/>
- Detektivska zbornica Slovenije. (n. d. a). *Vloga za pridobitev licence in detektivske izkaznice*. Pridobljeno na <https://www.detektivska-zbornica-rs.si/vloga/>
- Detektivska zbornica Republike Slovenije [DeZRS]. (n. d. b). *Prva stran*. Pridobljeno na <https://www.detektivska-zbornica-rs.si/>
- Detektivska zbornica Republike Slovenije [DeZRS]. (n. d. c). *Organi detektivske zbornice*. Pridobljeno na <https://www.detektivska-zbornica-rs.si/organi-detektivske-zbornice/>
- Detektivska zbornica Republike Slovenije [DeZRS]. (n. d. d). *Nekaj napotkov za stranke, ki želijo najeti detektiva*. Pridobljeno na <http://www.detektivska-zbornica-rs.si/napotki-za-stranke/>
- Di Camillo, F. in Marta, L. (2009). National Security Strategies: The Italian Case (Delovni dokument). Madrid: Elcano Royal Institute. Pridobljeno na http://www.realinstituto-elcano.org/wps/wcm/connect/b55d20804f018b61b53ef53170baead1/WP39-2009_DiCamillo-Marta_Italy_National_Security_Strategy.pdf?MOD=AJPERES&CACHE-ID=b55d20804f018b61b53ef53170baead1
- Di Camillo, F. in Marta, L. (2009). Strategia di sicurezza nazionale per l'Italia. Roma: Istituto Affari Internazionali. Pridobljeno na http://www.iai.it/sites/default/files/quader-ni_34.pdf
- DP Agencija d. o. o. (n. d.). Nadzor nad izplačilom potnih stroškov. *Dp-agencija.si*. Pridobljeno na <http://www.dp-agencija.si/element.php?ID=2444>
- Driver & vehicle licensing agency. (2019). *Release of information from DVLA's registers*. Pridobljeno na https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/861052/inf266-release-of-information-from-dvlas-registers.pdf
- Dvojmoč, M. (2017). Detektivska dejavnost v Sloveniji - (normativen) razvoj detektivske dejavnosti in pogled v prihodnost. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 68(3), 280-297. Pridobljeno na https://www.policija.si/images/stories/Publikacije/RKK/PDF/2017/03/RKK2017-03_MihaDvojmoc_DetektivskaDejavnostVSloveniji.pdf
- Dvojmoč, M. in Sotlar, A. (2018). Profesionalizacija zasebnega varstva v Sloveniji. *Varstvo-slovje*, 20(3), 358-380. Pridobljeno na https://www.fvv.um.si/rV/arhiv/2018-3/05_Dvojmoc_Sotlar_rV_2018-3.pdf

- European strategic observatory. (2015). *Country profiles: Hungary*. Pridobljeno na <http://stratobs.eu/profile-hungary-13.php>
- Federal Ministry of Defence. (2016). White Paper 2016 on German Security Policy and the Future of the Bundeswehr. *The Federal Government*. Pridobljeno na <https://issat.dcaf.ch/download/111704/2027268/2016%20White%20Paper.pdf>
- Federpol. (n.d.). *Codice Deontologico dell'Investigatore Privato*. Pridobljeno na <https://www.federpol.it/it/Federpol/Codice-Deontologico-dellauInvestigatore-Privato>
- Gewerbeordnung (GewO). (1994). *Rechtsinformationssystem des bundes*. Pridobljeno na <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10007517>
- Gewerbeordnung. (n. d.). 34a Bewachungsgewerbe; Verordnungsermächtigung. *Gesetze-im-internet.de*. Pridobljeno na https://www.gesetze-im-internet.de/gewo/___34a.html
- Greves group, (2018). *Corporate Due Diligence Investigations*. Pridobljeno na <http://www.grevesgroup.com/corporate-due-diligence-investigations.html>
- Gov.si. (n.d.). *Detektivska dejavnost*. Pridobljeno na <https://www.gov.si teme/detektivska-dejavnost/>
- Gov.si. (10. 2. 2020). *Detektivska dejavnost*. Pridobljeno na <https://www.gov.si teme/detektivska-dejavnost/>
- Government UK. (2010). *A strong Britain in an age of uncertainty: the national security strategy*. Pridobljeno na https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/61936/national-security-strategy.pdf
- Government UK. (31. 7. 2013). *New regulation of private investigators to be introduced*. Pridobljeno na <https://www.gov.uk/government/news/new-regulation-of-private-investigators-to-be-introduced>
- Informacijski pooblaščenec Republike Slovenije. (n. d.). 5 zlatih pravil. *Lp-rs.si*. Pridobljeno na https://www.ip-rs.si/fileadmin/user_upload/Pdf/brosure/Zasebnost_na_delovnem_mestu.pdf
- Klavora, M. (2012). Smeri razvoja detektivske dejavnosti. V B. Dobovšek, P. Umek, T. Pavšič Mrevlje (ur.), *Zbornik prispevkov: 15. Slovenski dnevi varstvoslovja*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede. Pridobljeno na https://www.fvv.um.si/DV2012/zbornik/detektivska_sekcija/Klavora.pdf
- Kotnik, S. (2006). Skrajšani in poenostavljeni kazenski postopki. V K. Šugman (ur.), *Izhodišča za nov model kazenskega postopka* (str. 461 – 518). Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti

- Magyar Detektív Szövetség. [MDSZ]. (2020). *Magánnyomozói szolgáltatásaink*. Pridobljeno na <https://detektivszovetseg.hu/magannyomozo-kereso/magannyomozo-szolgal-tatasaink/>
- Ministry of Foreign Affairs of Hungary. (2012). *Hungary's national security strategy*. Pridobljeno na <https://www.eda.europa.eu/docs/default-source/documents/hungary-national-security-strategy-2012.pdf>
- Osnutek predloga Zakona o detektivski dejavnosti. (2010). Uradni list RS, Uradni list RS, (32/94). Ustava Republike Slovenije Uradni list RS, (33/91), 42/97, 66/00 in 24/03 in 69/04.
- Österreichischer Detektiv-Verband, (2011a). *Der Beruf*. Pridobljeno na <http://www.oedv.at/wordpress/der-beruf/>
- Österreichischer Detektiv-Verband, (2011b). *Mitgliedschaft*. Pridobljeno na <http://www.oedv.at/wordpress/mietgliedschaft/>
- Ozbek, N. B. (30. 7. 2016). Večina zaposlenih v službi kdaj kaj izmakne. *Dnevnik.si*. Pridobljeno na <https://www.dnevnik.si/1042747646>
- Pravilnik o izvajanju Zakona o detektivski dejavnosti (PiSRS). (2011). *Uradni list RS*, (85/11).
- Prefettura – Ufficio Territoriale del Governo di Roma. (2007). *Rilascio della licenza*. Pridobljeno na <http://www.prefettura.it/roma/contenuti/7285.htm>
- Private detective London. (n. d.). *Are private investigators regulated in the UK?* Pridobljeno na <https://www.privateinvestigator.london/are-private-investigators-regulated-in-the-uk/>
- Private investigator. (n. d.). *What licence do you need to be a private investigator?* Pridobljeno na <https://privateinvestigator.co.uk/private-investigator-license/what-licence-do-you-need-to-be-a-private-investigator/>
- Private investigators in the UK. (n. d.). *Private investigators in the UK*. Pridobljeno na <http://www.uk-private-investigators.com/>
- Proactive investigations. (18. 4. 2019). *Are private investigators licensed and regulated in the UK?* Pridobljeno na <https://www.proactiveinvestigations.co.uk/are-private-investigators-licensed-and-regulated-in-the-u-k/>
- Quality investigators. (n. d.). *How many private investigators are there in the UK?* Pridobljeno na <https://www.findadetective.co.uk/articles/how-many-investigators.html>

- Redaktion. (18. 3. 2015). Weißbuch 2016 zur Sicherheitspolitik und Zukunft der Bundeswehr - ein Hintergrund. *Baks.bund.de*. Pridobljeno na <https://www.baks.bund.de/de/aktuelles/weissbuch-2016-zur-sicherheitspolitik-und-zukunft-der-bundeswehr-ein-hintergrund>
- Security industry authority [SIA]. (2018). *About us*. Pridobljeno na <https://www.sia.home-office.gov.uk/Pages/about-us.aspx>
- Sfriso, P. (2002). Italijanske izkušnje. *Detektiv*, 4(1-2), 6-19. Pridobljeno na http://www.detektiv.si/files/detektiv/detektiv2002_1-2-1.pdf
- Spirit podjetniški portal (27. 8. 2019). Nadzor zaposlenih na delovnem mestu. *Podjetniski-portal.si*. Pridobljeno na <https://www.podjetniski-portal.si/moj-spletni-prirocnik/22641-nadzor-zaposlenih-na-delovnem-mestu>
- SPOT, Slovenska poslovna točka. (23. 7. 2018). *Varnostno preverjanje*. Pridobljeno na <http://evem.gov.si/info/podpogoji/drugiPogoj/17877/prikaziDrugiPogoj/>
- SPOT, Slovenska poslovna točka. (4. 4. 2017). *Izpit za detektiva*. Pridobljeno na <https://evem.gov.si/info/podpogoji/drugiPogoj/12495/prikaziDrugiPogoj/>
- Škrabar, B. (7. 1. 2013). *Izobraževanje in usposabljanje za poklic detektiva*. Pridobljeno na <https://www.detektiv-dva.si/izobrazevanje-za-detektiva/>
- Škrabar, B., Trivunovič, J. in Požru, J. A. (2011). *Retrospektiva razvoja detektivske dejavnosti v RS*. V T. Pavšič Mrevlje (ur.), 12. Slovenski dnevi varstvoslovja (str. 1–15). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede
- Tajnšek, T. (n. d.). Kontrola bolniške zadržanosti z dela. *Zvd.si*. Pridobljeno na http://www.zvd.si/media/medialibrary/2016/08/DV-1-2015_Kontrola_bolniske.pdf
- The Law Society. (2020). *About us*. Pridobljeno na <https://www.lawsociety.org.uk/about-us/>
- Udruga privatnih detektiva Hrvatske. (n. d.). *O nama*. Pridobljeno na <http://updh.hr/onama/>
- UK parliament. (2012). *Private investigators*. Pridobljeno na <https://publications.parliament.uk/pa/cm201012/cmselect/cmhaff/writetv/1800/m12.htm>
- Varen svet.si. (n. d.). *Uvod v detektivsko dejavnost*. Pridobljeno na <http://www.varensvet.si/uvod-v-detektivsko-dejavnost/>
- Veljacá, D. (2000). Detektivska dejavnost v Republiki Italiji. V A. Sotlar (ur.), *Normativna in funkcionalna ureditev zasebnega varstva – med željami in možnostmi: Detektivska dejavnost* (str. 271-276). Ljubljana: Visoka policijsko - varnostna šola, Društvo za zasebno varstvo in državno samovarovanje.

- Virjent, B. (1999). Vloga zasebnih detektivov v zvezni republiki Nemčiji. V Anžič A. (ur.), *Nove možnosti zasebnega varstva v Sloveniji* (str. 299 – 307). Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola: Društvo za zasebno varstvo in državljansko samovarovanje.
- Višje delovno in socialno sodišče Republike Slovenije. (2017). Sodna praksa RS. *Pisrs.si*. <http://www.pisrs.si/Pis.web/sodnaPraksaRSSearch?search=preizkus%20alkoholiziranosti&filter=visjeDelovno&chosenFilters=vsiPredpisi&od=&do=&sortOrder=>
- Vodušek, T. (2011). Primerjalna analiza detektivske dejavnosti v nekaterih državah bivše Jugoslavije (Hrvaška, Bosna in Hercegovina, Republika Srbija ter Slovenija). *Diplomsko delo*. Pridobljeno na <https://dk.um.si/Dokument.php?id=23643>
- World association of professional investigators [WAPI]. (2020). *What WAPI does*. Pridobljeno na <https://wapi.com/what-wapi-does/>
- Zakon o delovnih razmerjih (ZDR-1). (2013, 2015, 2016, 2017, 2019). *Uradni list RS*, (21/13, 78/13, 47/15, 33/16, 52/16, 15/17, 22/19, 81/19).
- Zakon o detektivski dejavnosti (ZDD-1). (2011). *Uradni list RS*, (17/11).
- Zakon o privatnim detektivima. (2009). *Narodne novine Republike Hrvatske*, (24/09).
- Zakon o varnosti in zdravju pri delu (ZVZD-1). (2011). *Uradni list RS*, (43/11).
- Zakon o varstvu osebnih podatkov (ZVOP-1-UPB1). (2007). *Uradni list RS*, (94/7).
- ZVD. (n. d.). Nadzor bolniške odsotnosti, normativna ureditev in dobre prakse. *Zvd.si*. Pridobljeno na http://www.zvd.si/media/medialibrary/2016/08/DV-1-2015_Nadzor_bolniske_odsotnosti.pdf

Univerza v Mariboru

Fakulteta za varnostne vede

Ljubljana, 2020